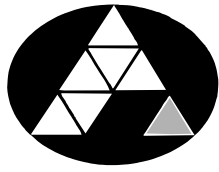

POHJOIS-KARJALAN AMMATTIKORKEAKOULU
Viestinnän koulutusohjelma

Janne Tanskanen

**OMAN TIEN RULLAAJAT – JOENSUULAINEN SKEITTIPORUKKA
1990-LUVULLA**

Opinnäytetyö
Marraskuu 2011

POHJOIS-KARJALAN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ
Marraskuu 2011
Viestinnän koulutusohjelma

Länsikatu 15
80100 JOENSUU
p. 050 260 600

Tekijä
Janne Tanskanen

Nimeke
Oman tien rullaajat – joensuulainen skeittiporukka 1990-luvulla

Tämä tutkimus käsittelee 1990-luvun joensuulaista skeittariryhmää ja sitä, kuinka ryhmään kuuluneet jälkeenpäin ovat kokeneet skeittikulttuurin vaikuttaneen heidän elämäänsä ja mikä tässä kulttuurissa oli heille tärkeää. Tarkastelen rullalautailukulttuuria alakulttuurina ja vastakulttuurina. Alakulttuurin osalta käsittelen muun muassa ryhmän pukeutumista, tyyliä ja kuunneltua musiikkia. Vastakulttuurin näkökulmasta pyrin tarkastelemaan skeittikulttuurin ideologioita puolia, kuten suhtautumista yhteiskunnan asettamiin tavoitteisiin ja palkintoihin.

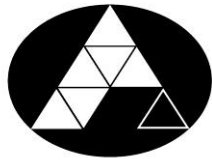
Tutkimus on kvalitatiivinen. Tutkimusaineistona olivat SK8 OR DIE -dokumenttielokuvaa varten kuvatut haastattelut sekä tutkijan omakohtaiset kokemukset aikakaudesta. Haastattelut olivat teemahaastatteluita ja etenivät keskustelunomaisesti valmiiksi rakennetun haastattelurungon pohjalta.

1990-luvulla Joensuussa pukeutuminen oli skeittareiden keino erottautua muusta nuorisosta ja tunnistaa muut skeittarit katukuvassa. Musiikkia ammennettiin skeittielokuvista, ja elokuvissa esiintyneiden yhtyeiden sanoituksista skeittarit imivät vaikutteita omaan elämäänsä. Yhteiskunnan valmiiksi antamien asetelmien kyseenalaistaminen esimerkiksi ideologisella kasvisruokavaliolla ja siviilipalveluksen valitsemisella nousivat esille aineistosta. Skeittareiden jopa poliittinen anti-rasismi ja erilaisuuden vaaliminen olivat myös piirteitä, jotka kuvasivat joensuulaisia skeittareita aikakautena, jolloin rasistinen ilmapiiri vallitsi Joensuussa voimakkaana.

Kieli
suomi

Sivuja 55
Liitteet 3
Liitesivumäärä 3

Asiasanat
skeittaus, elämäntapa, alakulttuuri, vastakulttuuri, rasismi, Joensuu, SK8 OR DIE

NORTH KARELIA
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

THESIS
November 2011
Degree Programme in Communications
Länsikatu
FIN 80100 JOENSUU
FINLAND
Tel. 050 260 600

Author
Janne Tanskanen

Title
I rolled my way – skateboarders in Joensuu in the 1990's

This thesis studies a group of skateboarders in the 1990's in city of Joensuu, Finland. It focuses on the skateboarding culture and the attributes that were important for them in that culture. The thesis analyses skateboarding culture in the aspect of sub-culture and counter-culture.

The study is qualitative and is based on the theme interviews made for a documentary film "Sk8 Or Die" and on the experiences of the writer about the culture.

Clothing was a way to extract one-self from other teenagers and to recognize other skateboarders. Music that skateboarders consumed and produced was found from American skateboarding movies and skateboarders studied the lyrics and ideologies behind those bands carefully.

In counter-cultural aspect the thesis analyses skateboarding culture's ideological themes and the rejection of goals and manners of the surrounding society. Those manners and goals were questioned by skateboarders and it is shown in statements like ideological vegetarianism and refusing military service. Political anti-racism was one of the features that define skateboarders in the 1990's Joensuu, where racist skinheads started to emerge in the streets.

Language
Finnish

Pages 55
Appendices 3
Pages of Appendices 3

Keywords

skateboarding, sub-culture, counter-culture, racism, Joensuu, SK8 OR DIE.

Sisältö

Tiivistelmä

Abstract

Rullalautailusanasto

1	Johdanto	7
2	Tutkimuksen viitekehys	8
2.1	Nuorisokulttuurit	8
2.2	Rullalautailu elämäntapana ja kulttuurina	12
2.3	Rullalautailun vaiheet Suomessa	13
2.4	Kaupallisuus rullalautailussa	16
2.5	1990-luvun Joensuu skeittauksen kontekstina: lama ja rasismi	17
3	Tutkimuskysymys ja tutkimusaineisto	18
3.1	Tutkimuskysymys	18
3.2	Tutkimusaineisto	18
3.3	Aineiston analyysi	19
4	Skeittaja 1990-luvun Joensuussa	22
4.1	Aloittaminen: miksi ja miten?	22
4.3	Joensuulainen rullalautailu elämäntapana ja kulttuurina	26
4.3.1	Musiikki ja punk-ideologia	27
4.3.2	Vaatteet on mun aatteet	29
4.3.3	Video- ja valokuvaus	32
4.3.4	Nuorisokapina	34
4.4	1990-luvun Joensuu ja skeittarit	35
4.4.1	Lama ja tee-se-itse-asenne	35
4.4.2	Harrastusvälineet ja -paikat	36
4.4.3	Rasismi ja erilaisuus	40
4.5	Kohti valtavirtaa	42
5	Yhteenveto	48
6	Lopuksi	52
	Lähteet	54

Liitteet

- Liite 1 Tiedote SK8 OR DIE -elokuvasta
- Liite 2 Haastatteluteemat ja apukysymykset
- Liite 3 SK8 OR DIE -dokumenttielokuva (DVD)

Rullalautailusanasto

- Dekki** Rullalaudan puinen osa, jolla seistään (eng. deck).
- Grindi** Temppu, jossa liu'utaan laudan trukeilla käsikaiteita tai kurbeja pitkin.
- Kurbi** Katukivetyksen tapainen koroke (eng. curb), jonka kulmalle hypätään ja siinä liu'utaan dekillä tai grindataan trukeilla. Kurbi voi olla kaupunkimiljööstä löytynyt kohde (esim. katukiveykset) tai puutavarasta skeittausta varten rakennettu koroke.

Luonnonspotti

Spotti tarkoittaa paikkaa, josta löytyy jotain skeittaukseen soveltuvaa (esim. kurbi). Luonto-etuliitteellä tarkoitetaan kaupunkiympäristössä olevaa paikkaa, jota *ei ole tehty* skeittaamista varten. Skeittauksen yksi piirre on kaupunkiympäristön haltuunotto ja sen valjastaminen omiin, ei suunniteltuihin, käyttötarkoituksiin. Luonnonspoteilla skeittaamisen vertaaminen virallisiin rullalautaipuistoihin on hyvin keskeistä käsiteltäessä rullalautakulttuuria ja sen ilmenemistä.

Mini-ramppi

Muodostuu kahdesta vastakkaisesta kaaresta, joita skeitataan edestakaisin. Kaarien korkeus yleensä 50–200 cm (vrt. vertti-ramppi). Usein rakennettu puusta ja vanerista.

- Nose** Laudan (dekin) kärki.
- Ollie** Temppu, jossa skeittaaja hyppää laudalla ilmaan. Tähän temppuun pohjautuu suurin osa muista tempuista.
- Tail** Laudan (dekin) taka-osa.
- Trukit** Metallinen akselisto, jolla renkaat kiinnitetään lautaan.

Vertti-ramppi

Muodostuu kahdesta vastakkaisesta kaaresta, joita skeitataan edestakaisin (vrt. lumilautailussa käytetty ”lumi-kouru”, eli half pipe). Vertti-ramppi on kuin mini-ramppi, mutta kaari on isompi (1/4 ympyrä) ja korkeimmalta kohdalta se on pystysuora (”vertical”). Kaarien korkeus on yleensä 3-5 metriä (vertaa mini-ramppi). ”Vertti” on usein rakennettu puusta ja vanerista.

1 Johdanto

Rullalautailu on nykyisin yksi nuorison suosituimmista harrastuksista: lajin suosion huikea kasvu 1990-luvulla vakiinnutti rullalautailijat Suomen kaupunkien katukuvaan. Rullalautailu on esillä niin MTV:n musiikkivideoissa kuin markettien mainoskatalogeissakin, joissa yhä useampia tuotteita kaupataan trendikkäällä ”skeitti”-termillä. Pienimmissäkin kunnissa myös päättäjät ovat joutuneet huomioimaan rullalautailijoiden määrän kasvu, ja skeittialueita on noussut Joensuuta ympäröiviin kuntiin viime vuosina runsaasti (Kontiolahti, Polvijärvi, Viinijärvi, Lehmo). Nyt vuonna 2011 Joensuussa on avattu kaupungin toinen skeittipuisto ja talvisin skeittareita palvelee sisähalli.

Tilanne on hyvin erilainen kuin 1990-luvun alussa, jolloin tämänhetkinen rullalautailubuumi alkoi. Rullalautailun aloittaneelle sukupolvelle laji oli tuolloin jotain uutta ja ennennäkemätöntä. Harrastuspaikkoja ei ollut tarjolla eivätkä vanhemmat ymmärtäneet lastensa outoa, uutta harrastusta. Kun alan lehtiäkään ei ollut saatavilla eikä internet ollut vielä laajentunut nykypäivän mittaansa, oli tiedonhankinta erittäin vaikeaa.

Kuulun itse tuohon rullalautailun Joensuussa aloittaneeseen sukupolveen ja päätin siksi tutkia kyseisenä aikakautena Joensuussa rullalautailua harrastanutta porukkaa ja sitä, kuinka rullalautailu vaikutti ryhmänjäsenien elämään. 1990-luvun talouslama, erityisen vahvasti Joensuussa ilmentynyt skinhead-liike ja 2000-luvulla rullalautailun räjähtäminen nuorisomuodiksi tekevät kyseisestä skeittaajaryhmästä mielenkiintoisen ja ajankohtaisen tutkimuskohteen.

Tutkimuksen aineistona käytin SK8 OR DIE -dokumenttielokuvaa (liite 3) varten keräämääni haastatteluaineistoa. Dokumentti, jonka käsikirjoitin ja ohjasin, valmistui keväällä 2011 (Tanskanen 2011). Dokumenttielokuva kertoo Joensuussa 1990-luvulla skeittauksen aloittaneesta kaveriporukasta ja selvittää, miksi nämä skeittarit eivät puhu ”urheilusta” tai ”harrastamisesta”, vaan elämäntavasta. Dokumentti tarkastelee myös

sitä, kuinka rullalautailu on muuttunut ”lököpöksyjen ajan tuhlauksesta” yhdeksi tämän päivän suurimmista nuorisotrendeistä. Roolistani tutkijana ja suhteestani tutkittaviin henkilöihin kerron lisää luvussa 2.

2 Tutkimuksen viitekehys

2.1 Nuorisokulttuurit

Ryhmät ovat vuorovaikutuksen välineitä, niiden jäsenillä on yhteinen jaettu kulttuuri ja jäsenet kokevat yhteenkuuluvuutta. Nuorten ryhmien muodostumiseen on perinteisesti vaikuttanut asuinpaikka, ikä ja sukupuoli, mutta jo 1950-luvulla ryhmämuodostumiseen alkoivat vaikuttaa eri musiikkityylit ja nuorisokulttuurit. (Puuronen 2003, 373, 389.) Ryhmään kuuluminen on nuorten elämäntavassa keskeistä. Ryhmän jäsenten keskinäiset suhteet muodostuvat pääsääntöiseksi tai ainoaksi sosiaalisiksi verkostoksi, ja ryhmä voi olla itsensä erilaisiksi kokeville nuorille identiteetin ankkuripaikka, jossa poikkeavuus käännetään myönteisen itsetunnon lähteeksi. (Lähteenmaa 1991, 197.)

Ryhmät voidaan jakaa organisoitumisensa mukaan *formaaleihin* ja *informaaleihin*. Formaaleja ryhmiä ovat urheiluseurat ja järjestöt, jotka monesti ovat aikuisten organisoimia ja ohjaamia ja joilla on tietyt kirjoitetut toimintasäännöt. Informaaleja ryhmiä taas ovat kaveriporukoista ja jengeistä koostuvat erilaiset väljät ryhmät. 1950-luvulta alkaen, jolloin nuorten järjestötoiminnan seuraaminen tutkimuksissa on aloitettu, enemmistö suomalaisista nuorista on kuulunut formaaleihin ryhmiin (Puuronen 2003, 373, 388). Skeittarit määrittyvät tässä jaossa informaaliksi kaveriryhmäksi. Skeittauksessa ei ole tavallista kokoontua tiettyyn aikaan harjoituksiin, vaan skeittaamassa käydään omien aikataulujen mukaan, mutta kuitenkin usein yhdessä. Järjestöt ja seurat ovat alalla harvinaisia. Skeittarit kokoontuvat luontevammin medioiden, kuten internetfoorumien, kautta yhteen. (Tams 2008, 37–47.)

Skeittiporukkaa voi tarkastella myös alakulttuurin perspektiivistä. Albert K. Cohenin mukaan alakulttuureja syntyy, kun ryhmä nuoria huomaa omaavansa yhteisiä tarpeita, joita muu yhteiskunta ei voi tyydyttää. Tämän seurauksena ryhmä kehittää yhteisiä ongelmanratkaisukeinoja ja yhteisön sisäisiä sääntöjä. Alakulttuuri voi jatkaa eloaan ja kehittymistään, vaikka sen perustajajäsenet erkanisivatkin siitä. Edellytyksenä on, että ryhmä täydentää jäsentensä tarpeita. Synnyttyään alakulttuuri vahvistaa jäsentensä sosiaalisia yhteyksiä. (Cohen 1955, 71–72.)

Albert K. Cohen (1955) tutki nuorisorikollisuutta ja siihen liittyvää kulttuuria toisen maailmansodan jälkeisessä Yhdysvalloissa Cohenin mukaan ihmisten toiminta ja valinnat ovat perimmiltään ongelmanratkaisuyrityksiä. Riippuen sijainnistaan yhteiskunnassa yksilö kohtaa erilaisia ongelmia. Yksi keskeisemmistä ongelmista on yhteiskunnan normien asettama statusvaatimus, joka määrittyy yhteisön arvostamien asioiden, piirteiden tai taitojen mukaan. Usein nämä arvot ovat sidottuja keskiluokkaisuun, työelämään ja uraputkikehitystä ihannoiviin arvoihin. Yksilöllä on sopeutumisvaikeuksia, jos hän ei pysty täyttämään näitä arvoja. Kun yhteisöstä löytyy useampia, joilla on sopeutumisongelmia, kehittävät he yhdessä uusia normeja ja kriteerejä, jotka he pystyvät täyttämään. Ratkaisun täytyy olla ryhmän yhteinen, koska muuten yksilö työntäisi itseänsä vain etäämmälle yhteisöstä. Ryhmän arvot ikään kuin kehittyvät hiljalleen, kuulostellen muiden jäsenten ”arvostelua” tai hyväksyntää. Ryhmästä tulee sen jäsenille merkityksellinen sosiaalisen kanssakäymisen ja hyväksymisen kenttä. Sen jäsenet ovat hylänneet muun yhteiskunnan arvot ja normit, minkä seurauksena uuden alakulttuurin jäsenet kokevat syrjäytyvänsä muusta yhteiskunnasta. (Cohen 1955, 49–91.)

Ratkaisuna tähän uuteen ongelmaan ryhmä alkaa käyttäytyä vihamielisesti ympäröivää yhteiskuntaa kohtaan ja suhtautuu välinpitämättömästi sen mielipiteisiin. Lopulta yhteiskunnasta eriytyminen ja sitä vastaan asettuminen ovat tärkeässä roolissa uudessa alakulttuurissa. Juuri tämän takia rikollinen toiminta voidaan nähdä alakulttuurin näkökulmasta oikeaksi. Cohenin mukaan nuorisorikollisuudessa ei myöskään ole utilitaristista tarkoituspää, mikä erottaa sen ”aikuisten rikollisuudesta”, jossa esimerkiksi varastelulla pyritään saamaan rahallista tai materiaalista hyötyä. (Cohen 1995, 25–68.)

1970-luvulla kehittynyttä brittiläistä Birminghamin kulttuurintutkimuksen koulukuntaa pidetään tämän päivän merkittävimpanä alakulttuuritutkimuksen suuntauksena. Suomessa alakulttuuriteoria nousi esille 1980-luvulla esimerkiksi teoksissa *Lättähatuista punkkareihin* (Heiskanen & Mitchell 1985) ja *Hevirock ja hevarit: Myytit, tyylit, alakulttuuri* (Ehrnrooth 1988). Alakulttuuriteorian lähtökohdat voidaan tiivistää kolmeen oletukseen, jotka ovat *kaksoisartikulaatio*, *bricolage* ja *homologia*. Käsitteellä kaksoisartikulaatio tutkijat kuvaavat alakulttuuria suhteessa emokulttuuriinsa (nuorten taustalla oleva luokkakulttuuri) ja valtakulttuuriin (hallitseva kulttuurinen järjestys). Alakulttuuri tasapainottelee näiden kahden välillä imien vaikutteita molemmista. Nuorison alakulttuuriksi birminghamilaiset tutkijat nimittivät kulttuureja, joita yhdistivät yhteiset tekemisen ja mielenkiinnon kohteet. (Ehrnrooth 1988, 178.)

Bricolage-oletuksessa määritellään alakulttuurin tyylin muodostumista. ”Käyttömateriaalit” alakulttuurit ottavat yhteiskunnan arkituotteista, joilla on jo olemassa oleva merkitys tai käyttötarkoitus. Alakulttuurit siis yhdistelevät esineitä ja asioita ja antavat niille uusia merkityksiä, muokkaavat niitä vastaamaan uusia tarpeita ja merkityksiä, vievät merkityksiä äärimmilleen niitä muuttaen. Muotoon voidaan myös liittää salaisia merkityksiä, jotka vain ryhmän jäsenet ymmärtävät (argot). Kyseessä on siis olemassa olevien merkitysten muokkaaminen ja uusien merkitysten käyttöönotto ja omaksuminen. (Ehrnrooth 1988, 184–186.) Esimerkkinä tästä prosessista voidaan pitää punkkareiden käyttämää hakaneulälävistystä tai koiranpantakaulakorua, jotka molemmat saavat uuden merkityksen alakulttuurin käytössä. Näitä alakulttuurin omaksumia esineitä tulkitsemme niiden alkuperäisten merkitysten ja käyttötarkoitusten pohjalta.

Homologia-oletus taas pyrkii vastaamaan kysymykseen, miksi jokin ryhmä ottaa käyttöön tietyn esineryhmän ja antaa sille uusia merkityksiä. Ryhmän identiteetin ja esineiden välillä täytyy olla vastaavuutta, mikä tarkoittaa, että ryhmän täytyy tunnistaa oma identiteettinsä. Homologinen oletus väittää, että ryhmän käyttämät esineet ja ryhmän elämäntavat ovat samankaltaisia ja ilmentävät toisiansa. (Ehrnrooth 1988, 187.)

Alakulttuuriteoriaa kritisoitiin jo 1980-luvulla ja siihen kriittisesti suhtautuvaa post-alakulttuurista tutkimusta tehtiin Britanniassa ainakin 1990-luvulta alkaen. Sen mukaan elämme postmodernissa maailmassa, jossa valtakulttuurit ja paikalliset kulttuurit tuottavat uusia, toisiinsa limittyviä sekamuotoja. Uudet alakulttuurit eivät enää synny pelkästään luokka-aseman perustalta, vaan nyt yhteen liitytään esimerkiksi sukupuolen, etnisyyden, sukupuolisen suuntautuneisuuden ja/tai musiikkimaun mukaan. (Puuronen 2006, 121.)

Nuorten valtakulttuurin vastapuoleksi voidaan nostaa kaikki siitä poikkeavat nuorisokulttuurin muodostumat. Tutkimuksissa onkin yleensä tehty ero alakulttuurien ja vastakulttuurien välille. Alakulttuureissa nuoret kehittävät valta- ja aikuiskulttuurista erillistä kulttuuria. Nämä ovat nuorten omia kehittyviä merkitysjärjestelmiä, jotka myös voivat olla aikuisten valtakulttuuria vastustavia. Vastakulttuurin kehittäjät asettuvat enemmän tai vähemmän tietoisesti vastustamaan valtakulttuurin arvoja ja tällöin ylittävät ”nuorten yleiskulttuurille” määritetyt rajat. Vastakulttuureissa ovat yleensä kyseessä arvot ja aatteet, kun taas alakulttuureissa tarkastelu kohdentuu ryhmiin, elämänmuotoihin ja tyyliin. (Heiskanen & Mitchell 1985, 31–32.)

Vastakulttuureista erotetaan tavallisesti *radikaalit yhteiskunnallis-ideologiset* nuorten vastakulttuurit ja *älylliset käännteiskulttuurit*. Poliittisissa, radikaaleissa vastakulttuureissa aikuisten valtakulttuuri nähdään korruptoituneena, ihmisoikeuksia vääristävänä järjestelmänä, jonka uudistamista ryhmän jäsenet vaativat. Tähän kulttuuriin kuuluu olennaisesti radikaali toiminta, kuten mielenosoitukset, rutiinien häirintä, jopa terrorismi ja väkivalta. Tunnetumpana esimerkkinä voidaan pitää 1960-luvun maailmanlaajuisia opiskelijaliikkeitä. (Heiskanen & Mitchell 1985, 32.)

Älyllisen käännteiskulttuurin tunnetuimpana muotona voidaan pitää *tietoista ulosjättäytymiskulttuuria* (*drop out* -kulttuuri). Siinä valtakulttuurin arvot käännetään tietoisesti ylösalaisin ja hylätään sen antamat arvot ja tavoitteet. Ilmentymiä ovat esimerkiksi huumeiden kulttikäyttö tai järjestelmällinen työelämästä kieltäytyminen. (Heiskanen & Mitchell 1985, 32.)

2.2 Rullalautailu elämäntapana ja kulttuurina

Suomalaisissa tutkimuksissa rullalautailua käsitellään elämäntapana (Lähteenmaa 1991; Harinen, Itkonen & Rautopuro 2006; Tams 2008). Roos (1989, 14) määrittelee elämäntavan seuraavasti:

Elämäntapa on yleisesti käytetty käsite. Sillä tarkoitetaan säännönmukaisia, merkitseviä toimintoja ja valintoja, jotka täyttävät ihmisten jokapäiväisen elämän. Usein elämäntapa tiivistetään johonkin hallitsevaan piirteeseen (perhekeskeisyys, työ, liikunta). Oikeampaa on kuitenkin sanoa, että elämäntapa on aina ominaisuuksien kasautuma. Kun sanotaan, että esimerkiksi hölkkä on elämäntapa, tarkoitetaan, että hölkkään liittyy monia muita asioita: tietynlainen ajankäyttö, ruokavalio, tietyt kanssakäymisen muodot, kurinalaisuus, tavoitteellisuus. Elämäntapa on siis kokonaisuus, tietty järjestelmä, vastakohtana järjestymättömälle, ristiriitaiselle elämälle.

James Davisin (1999, 66) mukaan läpi lyhyen historiansa skeittarit ovat olleet nuorisomuodin edelläkävijöitä. Suurimpina syinä hän pitää estottomuutta, halua pukeutua erottuvasti tai vain käytännöllisimpien vaatteiden valintaa skeittaamiseen. Erottuva pukeutuminen on aiheuttanut rullalautailijoille hankalia tilanteita, kuten tappeluita ryhmän ulkopuolisten kanssa ja pääsykieltoja baareihin. Silti skeittibuumin kuumimpina vuosina markkinavoimat nielaisivat alakulttuurin imagon ja valjastivat sen omiin tarkoituksiinsa. 1980-luvulla rullalautailufirmat siis ymmärsivät voivansa myydä tuotteitansa muillekin kuin rullalautailijoille ja osasta rullalautailuun liittyvistä brändeistä tulikin nuorisomuodin suosituimpia tuotteita. Samalla kuitenkin aktiiviset ”tosi harrastajat” hylkäsivät muodissa olevat brändit ja siirtyivät ”aitoihin” skeittimerkkeihin.

1990-luvun alussa skeittimuoti kävi läpi vaiheen, jossa vaatteet olivat huomattavan suuria. Davisin mukaan osa rullalautailijoista väitti, että löysällä pukeutumisella oli tarkoitus saada liikkeisiin vapautta, mutta pian muoti meni naurettavuuden puolelle, kun paidat ylettyivät polviin asti ja housujen vyötäröt olivat kaksi kertaa tarpeellista suuremmat. Amerikkalaisessa skeittimuodissa monet uutuudet ja villitykset ovat saaneet alkunsa ”vitsistä” tai reaktiona johonkin vallassa olevaan muoti-ilmiöön. (Davis 1999, 66.)

Davisin mukaan musiikki ja skeittaaminen ovat liittyneet toisiinsa olennaisella tavalla heti skeittauksen syntymästä lähtien. Jo 1960-luvulla yhtyeellä Jan & Dean oli Yhdysvaltain listoille yltänyt hitti ”Sidewalk Surfing”. Monet skeittarit olivat luovia henkilöitä, ja musiikin soittaminen oli luonnollista ajankulua skeittauksen ohessa. Kun skeittarit 1970-luvun lopulla omaksuivat punk-musiikin, sai skeittaus itsenäisemmän ja anarkistisemmän luonteen. 1980-luvulla skeittauksen uuden buumin myötä myös amerikkalaiset skeittitaustaiset hardcorepunk-yhtyeet nousivat suurempien yleisöjen tietoisuuteen. Monilla ammatilaiskeittareilla oli oma yhtye ja monet yhtyeet kuten *Suicidal Tendencies* ja *Skatmaster Tate* käyttivät skeittikuvastoa imagossaan ja sanoituksissaan skeittausteemoja. (Davis 1999, 63.)

1980-luvulla yleinen käytäntö oli, että skeittaaja itse valitsi musiikin kilpailusuorituksensa ajaksi. Tällä korostettiin yksilöllisyyttä mutta myös saatiin parempi tunnelma suoritukseen. Tuolloin suosittu valinta oli Slayer (trash metal -yhtye, Los Angeles), mutta 1990-luvulle tultaessa hip-hop ja dance-musiikki tulivat yhä suosittumaksi vaihtoehdoksi. (Davis 1999, 64.)

2.3 Rullalautailun vaiheet Suomessa

Ensimmäinen lyhytaikainen rullalautavillitys Suomessa koettiin jo kesällä 1978, kun 1950-luvun tyylistä innostuneille nuorisoryhmille kaupattiin rullalautoja liittämällä ne 1950-luvun Amerikkaan. Varsinainen ensimmäinen rullalautailubuumi ajoittuu kuitenkin vasta 1980-luvun loppupuolelle, jolloin sen omaksuivat täysin muusta musiikkityylistä ja asioista kiinnostuneet nuoret. (Salmi 2010, 86–87; Lähteenmaa 1991, 111.)

Rullalautailu jatkoi hiljaista kehittymistään 1990-luvun läpi, mutta lajin kehitystä haittasi se, että sitä pidettiin lähinnä pienen marginaaliryhmän häiriköintinä. Jaana Lähteenmaa (1991) jakoi 1980-luvun lopulla tutkimansa helsinkiläiset skeittarit kahteen ryhmään: harrastelijoihin ja elämäntapaskeittaajiin. Molempia ryhmiä yhdistävä tekijä

oli vapauden tunne, jonka jäsenet saivat skeittauksesta. Siten skeittaus oli jo tuolloin vaihtoehto joukkuelajien säännöille ja aikatauluille. Elämäntapaskeittareille skeittaaminen merkitsi koko elämää: siihen käytettiin mahdollisimman paljon aikaa ja siinä kehittyminen oli ykköstavoite. Tällaisista omaehtoisista, ohjaamattomista urheiluharrastuksista voi Lähteenmaan mukaan kehittyä alakulttuureja. Vaikka Lähteenmaa ei löytänyt elämäntapaskeittareiden kuuntelemasta musiikista selkeää yhtä musiikkityyliä, oli musiikilla suuri merkitys heidän arkielämässään. Ryhmä korosti, ettei sen kuuntelema musiikki ollut kaupallista ja että sillä oli omat kulttibändinsä, joita massat eivät kuuntele. Vaatetuksessa yhdistävä tekijä ei niin ikään ollut jokin tietty vaatekappale, vaan pukeutuminen kiteytyi materialistisen juppi-tyylin vastaiseen rentoon ja resuiseen pukeutumiseen. Pukeutumiseen liittyi myös karnevalisointi erilaisilla hassuilla pukeutumistempauksilla kuten vaikkapa alusvaatteisillaan skeittaaminen. Harrastelijaskeittareilta Lähteenmaa ei löytänyt yhteistä tyyliä, musiikkimakua tai ideologiaa. Jossain määrin yhtenevä vaatetuskin näytti olevan lähinnä markkinavoimien muokkaama ”skeitti-look”. (Lähteenmaa 1991, 115–137.)

Yksi suurimmista eroista harrastelija- ja elämäntaparyhmän välillä oli omistautuneisuus. Harrastelijat eivät nähneet skeittaavansa enää aikuiselämään siirtyessään, kun taas elämäntapaskeittarit ilmoittivat skeittaavansa niin kauan kuin se fyysisesti vain oli mahdollista. Hämmästyttävien ero ryhmien välillä oli suhtautuminen ulkomaalaisiin ja pakolaisiin. Siinä missä elämäntapaskeittareiden arvomaailmaa leimasi rodullisten ennakkoluulojen puuttuminen ja jopa ohjelmallinen antirasismi, suhtautui osa harrastajaskeittareista vihamielisesti maahanmuuttajia kohtaan. Elämäntapaskeittarit hyväksyivät myös seksuaalivähemmistöt. (Lähteenmaa 1991, 131–136.)

Elämäntapaskeittaajat jakoivat ajatusmaailman, jossa korostuivat juppi- ja uraputkimalli-vastainen ideologia ja ”erilaisuus”. He eivät halunneet alistua normeihin ja yhteiskunnan antamiin kaavoihin eivätkä sosialisoitua ”perinteiseksi keskivertokansalaisiksi” antaen näin itse skeittaukselle vastakulttuurin merkityksen. Joukko myös korosti, ettei skeittailu ollut urheilua ollenkaan, vaikka se olikin fyysisesti erittäin rankkaa. Vastakkainasettelu perinteisten joukkuelajien ja skeittauksen välillä oli selvä. Lähteenmaa määrittelee skeittauksen jonkinlaiseksi vastakulttuuriksi tai älylliseksi käänteiskulttuuriksi, drop out -kulttuuriksi. Näiden piirteitä olivat esimerkiksi

tahallinen *karnevalistinen* pukeutuminen ja tarkoituksellinen koulu-, työ- ja uraputken katkaisu. Kaikki Lähteenmaan haastattelemat elämäntapaskeittarit ilmoittivat inhoavansa politiikkaa. (Lähteenmaa 1991, 135–137.)

Vuosituhanen vaihteessa rullalautailun harrastajamäärät kasvoivat räjähdysmäisesti, ja vuonna 2003 julkaistussa Helsingin kaupungin skeittiohjelmassa määritellään rullalautailu maailman nopeimmin kasvavaksi harrastusmuodoksi (Suomen rullalautaliitto ry. 2011). Tuukka Tams tutki suomalaisia skeittareita ja heidän elämäntapaansa kyselylomakkeen avulla kasvatustieteen pro gradu -tutkielmassaan, *Elämäntapana rullalautailu*, vuonna 2008. 2000-luvun skeittarit ilmoittivat olevansa hyvinkin aktiivisia harrastajia, ja vain kolmannes rullalautaili harvemmin kuin kolme kertaa viikossa. Vastanneet ilmoittivat myös skeittaavansa niin kauan kuin fyysisesti pystyvät. Suosittuja harrastuspaikkoja olivat skeittipuistot ja talvisin skeittihallit, mutta myös kiellettyjen paikkojen suosion oli huomattava. Syyksi vastaajat olivat ilmoittaneet uusien, kiehtovien paikkojen etsimisen kuuluvan rullalautailun luonteeseen. ”Vapaus” ja ”fiilikset” nousivat esille kirjallisissa vastauksissa. (Tams 2008, 39–40.)

Rahaa välineisiin lähes kaikki Tamsin tutkimuksen vastaajat käyttivät alle 100 euroa kuussa. Pukeutumiseen vastaavat eivät kuitenkaan nähneet skeittaamisen vaikuttavan, minkä Tams näkee johtuvan tyylin kaupallistumisesta harrastajien ulkopuolelle tai sen merkityksen katoamista. Musiikilla oli vahva yhteys skeittareihin: lähes kaikki vastaajat (93,2 %) ilmoittivat kuuntelevansa musiikkia ja/tai harrastivat soittamista/laulamista. Still- ja videokuvaaminen olivat myös suosittuja harrastuksia. Noin 70 % ilmoitti kuvanneensa rullalautailua still-kameralla ja vain reilu kymmenesosa (12,9 %) ei ollut ollut mukana rullalautaelokuvan teossa. Huomattavan suuri osa oli itse editoinut elokuvaa (57,4 %). Elokuvan tekoon osallistuminen oli tavoiteltava ja arvostettu asia. (Tams 2008, 42–46.)

Urheilu-termin liittämistä rullalautailuun myös 2000-luvun skeittarit vieroksivat Tamsin tutkimuksessa. Skeittaus oli myös vaikuttanut siten, että kolmasosa oli lopettanut ”perinteisemmän” joukkuelajin skeittaamisen takia. Muita syitä lopettamiseen olivat kiinnostuksen loppuminen tai ajan riittämättömyys. Huoltajat tukivat harrastusta niin asenteellisesti kuin rahallisestikin. Suomalaisen rullalautailijan

keski-ikäsi voi Tamsin (2008) ja Harisen, Itkosen ja Rautopuron rullalautailututkimuksen (2006) perusteella määrittää olevan 17–18 vuotta. Huoltajien suhtautuminen on nykyisin myönteistä ja hyväksyvää, tosin osa pitää harrastusta kalliina ja vaarallisena (Tams 2008, 45–81).

2.4 Kaupallisuus rullalautailussa

Jo vuodesta 1944 lähtien markkinavoimat ovat määritelleet nuoret omaksi kohderyhmäkseen. Lapsille suunnattu markkinointi alkoi toden teolla tullessa 1980-luvulle. Kahden hittielokuvan *Tappajahai* (1975) ja *Tähtien sota* (1977) lanseerauksessa huomattiin, että elokuvalippujen lisäksi nuorisolle saadaan myytyä oheistuotteita, kuten action-figuureita. Markkinamiehet huomasivat ”brändäyksen” merkityksen, mikä tarkoittaa tuotteiden (brändien) myymistä mielikuvien avulla. 1980–90-lukujen taitteeseen osunut lama hidasti nuorisomarkkinoita, mutta 2000-luvulle tullessa brändäys jatkui, entistä vahvempana. (Quart 2003, 24, 35–36.) 1990-luvun alussa nuoruuttaan elänyttä ikäluokkaa voidaankin tavallaan pitää brändibuumien väliinpuotoajina.

Kirjassaan *Brändätyt* Alissa Quart tutkii nuorten käyttäytymistä brändimarkkinoiden keskellä. Hän sivusi aiheen tiimoilta myös amerikkalaisia rullalautailevia nuoria. Yhtenä suurimpina syinä rullalautailun räjähtämiselle valtavirtaiseksi voidaan pitää Activisionin lanseeraamaa *Tony Hawk's Pro Skater* -tietokonepelisarjaa. Ensimmäinen osa julkaistiin vuonna 1999 (Activision) ja jo vuodesta 1999 alkaen Tony Hawk -pelien liikevaihto on ollut yli 450 miljoonaa dollaria. Peli on erinomainen paikka tuotesijoittelulle. Peli aloitetaan rullalautaliikkeestä, jossa valitaan ohjattavalle hahmolle rullalautatarvikkeet ja vaatteet, kaikki olemassa olevia tuotemerkkejä. Pelin maailmassa brändit ovat näyttävästi esillä suurina mainostauluina, ja eritoten se, että hahmo ”stailataan” oikeilla tuotteilla kuvitteellisessa liikkeessä, on omiaan kannustamaan kulutukseen. Osa Quartin haastattelemista nuorista sanoi aloittaneensa rullalautailun pelin takia. He myös kertovat käyttävänsä kaiken mahdollisen rahan tuotteisiin, joita pelissä on esillä. (Quart 2003, 136–137.) Tony Hawk's Pro Skater -pelisarjan kaikki osat on julkaistu myös Suomessa.

2.5 1990-luvun Joensuu skeittauksen kontekstina: lama ja rasismi

1990-luvun alun maailmanlaajuinen talouslama ilmeni Joensuussa erityisen voimakkaasti. Isoja tuotantolaitoksia suljettiin ja työttömyys nousi yli 20 prosenttiin. Saamaan aikaan Joensuuhun sijoitettiin noin 200 somalialaista pakolaista. (Hilden-Paajanen 2003, 120.) Taloudellisesti hankalaan tilanteeseen osunut pakolaisten tuleminen kirvoitti keskustelua niin poliittisissa piireissä kuin myös kansalaisten keskuudessa. Keskusteluissa puitiin maahantulleiden pakolaisten erilaisuutta ulkonäöllisesti, kulttuurisesti ja uskonnollisesti, kuten myös niitä kustannuksia, joita Suomen valtiolle heistä koituisi. Yleinen mielipide oli, että ”he” tulevat elämään tänne ”meidän” siivellämme.

Vastaavaa ulkomaalaisten ”invaasiota” ei esimerkiksi Joensuussa ollut aikaisemmin nähty. Pakolaisasioita hoitavien virkamiesten kokemattomuus ja suhteellisen suuri piikki pakolaismäärissä olivat omiaan kehittämään skandaalinomaisia ja sensaatiomaisia otsikoita iltalehdissä. Lööpit ruokkivat islamin vastaisuutta, vihaa pakolaisia kohtaan ja rasismia. Suomeen alkoi tuolloin muodostua rasistisia skinhead-ryhmiä. Skinheadit harjoittivat organisoitua väkivaltaa ja terroria ulkomaalaisia ja erityisesti mustaihaisia henkilöitä kohtaan. (Sabour 2003, 88.) Maailmanlaajuiseen tietoisuuteen Joensuu nousi, kun skinheadit hyökkäsivät amerikkalaisen tummaihoisen koripalloilijan kimppuun 1990-luvun puolivälissä. Koripalloilija jätti Joensuun ja kaupungin maine sai julkisen kolhun; vasta silloin ongelma virallisesti todettiin. (Jaakkola 1994, 50–79.)

Lähteenmaan nuorisokulttuuritutkimuksessa käy ilmi, että elämäntapaskeittareiden asenteista puutuivat rotuennakkoluulot ja että skeittarit olivat jopa ohjelmallisesti antirasistisia (Lähteenmaa 1991, 131). Myös hip-hopparit, joiden pukeutumistyylin joensuulaiset skeittarit omaksuivat, osoittautuivat erittäin antirasistisiksi (Lähteenmaa 1991, 61).

3 Tutkimuskysymys ja tutkimusaineisto

3.1 Tutkimuskysymys

Tutkin 1990-luvulla Joensuussa skeitannutta kaveriporukkaa ja sitä, kuinka ryhmään kuuluneet jälkeenpäin kokivat skeittikulttuurin vaikuttaneen heidän elämäänsä ja mikä tässä kulttuurissa oli heille tärkeää. Tarkastelen rullalautailukulttuuria alakulttuurina ja vastakulttuurina. Alakulttuurin näkökulmasta on kiinnostavaa tarkastella rullalautailijoiden pukeutumista, kulutettua ja tuotettua musiikkia ja näiden merkityksiä rullalautailijoille. Vastakulttuurin näkökulmasta tarkastelen skeittikulttuurin ideologisia puolia, kuten suhtautumista yhteiskunnan asettamiin tavoitteisiin ja palkintoihin. Skeittareiden jopa poliittinen anti-rasismi (Lähteenmaa 1991) teki skeittareista kiinnostavan tarkastelun kohteen aikakautena, jolloin rasistinen ilmapiiri vallitsi Joensuussa voimakkaana. Tämän päivän julkinen keskustelu Suomen maahanmuuttopolitiikasta ja kärjistyneet tilanteet maahanmuuttajien ja paikallisväestön kanssa esimerkiksi Lieksassa osoittavat aiheen olevan jälleen ajankohtainen.

Rullalautailun räjähtäminen nuorisomuodiksi 2000-luvulla häivytti skeittauksen vastakulttuurisia piirteitä, ja jopa skeittauksen määrittely alakulttuuriksi näyttää olevan kyseenalaista tänä päivänä (Tams 2008, 80). Oli mielenkiintoista tutkia skeittareita ajanjaksolta, jolloin skeittaus ei vielä ollut valtavirtaista.

3.2 Tutkimusaineisto

Tutkimukseni aineistona käytin SK8 OR DIE -dokumenttielokuvaan varten kuvaamiani teemahaastatteluja (liite 2). Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelumenetelmä, koska siitä puuttuu kysymysten tarkka muoto ja järjestys, mutta kysyttävät aihepiirit ovat jo etukäteen selvillä (ks. esim. Hirsjärvi & Hurme 2008; Hirsjärvi & Hurme 1979). Taustatietona haastatteluteemoja muotoillessa käytin omaa tietämystäni ja kokemuksiani rullalautailusta ja kyseisestä ajankohdasta. Kävin myös

lyhyitä keskusteluja mahdollisten haastateltavien henkilöiden kanssa ja näiden keskustelujen pohjalta jäsentelin ja tarkensin teemojani. Osa suunnitelluista teemoista jäi pois niiden merkityksen osoittautuessa pieneksi ja muutamia uusia teemoja nousi keskusteluissa esille.

Haastattelin yhteensä seitsemää joensuulaista mieshenkilöä. Kuusi haastateltavista on syntynyt vuosien 1979 ja 1985 välillä, joten tutkimusta koskevalla aikakaudella he olivat noin 10–20-vuotiaita ja haastatteluhetkellä vuonna 2010 31–25-vuotiaita. Osa haastateltavista oli lähtöisin Joensuusta ja osa oli muuttanut Joensuuhun varhaisnuoruudessaan. Yksi haastateltavista oli aloittanut rullalautailun Hyvinkäällä juuri ennen Joensuuhun muuttamistaan. Seitsemäs henkilö oli Joensuussa 1990-luvulla toimineen The Spot Boardshop -rullalautaliikkeen omistaja. Kaikki haastateltavat tunsivat toisensa skeittauksen kautta, ja heitä käsitellään tässä tutkimuksessa kaveriporukkana. Kaikki haastateltavat olivat mieshenkilöitä. Syy haastateltavien yksipuoliseen sukupuolen valintaan oli, että 1990-luvulla Joensuun katukuvassa ei tyttö/naisskeittareita ollut.

Haastattelut kestivät yhdestä kolmeen tuntiin, ja tein ne yksin ilman muuta työryhmää. Tallensin ne videokameralla HD-formaattiin. Työryhmän pienuus oli budjettikysymys (vrt. ohjaaja, kuvaaja, äänittäjä), mutta uskon sen myös rentouttaneen haastattelutilannetta. Tunsin kaikki haastateltavat entuudestaan, ja kontaktin luominen haastateltaviin oli vaivatonta. Sovin tapaamiset haastateltaville tuttuihin ympäristöihin, lähinnä poikkeuksetta heidän koteihinsa, jotta he olisivat tutulla maaperällä ja tuntisivat olonsa turvalliseksi ja rentoutuneeksi. Leikkaamatonta videomateriaalia kertyi noin 17 tuntia. Litteroin haastattelut sanatarkasti tutkimusta ja käsikirjoituksen tekemistä varten.

3.3 Aineiston analyysi

SK8 OR DIE -dokumenttielokuva valmistui maaliskuussa 2011, ja haastattelut näkivät sen ensi-iltänäytöksessä 12.3.2011 ennen kuin aloitin opinnäytetyöraporttini kirjoittamisen. Heidän kommentistaan ja positiivisesta palautteesta sain vaikutelman,

että olin ymmärtänyt, mitä he yrittivät sanoa, ja uskon tämän kannustaneen minua tekemään samoja tulkintoja raporttiini. Elokuvan ohjaus- ja leikkausprosessi oli jo ensimmäinen, perusteellinen analyysi aineistosta, ja haastatellut antoivat ensimmäisen palautteen tuloksista ensi-iltanäytöksen jälkeen.

Tutkimuksessani käsittelen samoja teemoja kuin SK8 OR DIE -elokuvassa: molemmissa pyrin kuvaamaan 1990-luvun joensuulaista rullalautailuporukkaa alakulttuurin näkökulmasta ja löytämään sen ominaisimmat piirteet. Elokuvan ja raportin aineisto on sama, mutta elokuvaa leikatessa jouduin kuitenkin karsimaan haastattelupätkiä paljon. Valintakriteerinä toimivat mielenkiintoiset yksityiskohdat ja ilmaisun ”napakkuus”. Visuaalinen puoli, kuten sommittelu, kameran liikkeet ja tarkennus, vaikuttivat myös valintaan, mutta verrattain vähän: dokumentissa on paljon kuvituskuvaa ja haastateltavat ovat ruudussa lyhyitä aikoja kerrallaan.

Haastateltavat kertoivat myös laittomiksi luokiteltavista asioista, kuten puutavaran pihistämisestä roskalavoilta tai pähteiden käyttämisestä alaikäisenä. Myös väkivaltarikoksia oli tapahtunut, mutta teot olivat kohdistuneet haastateltaviin itseensä. Rikosten tekijät olivat joko tuntemattomia tai heidän henkilöllisyyttään paljastavia asioita ei noussut haastatteluissa esille. Mielestäni nämä piirteet oli tärkeää tuoda esille kyseistä rullalautailukulttuuria kuvaillessa enkä uskonut, että asioiden julkituleminen häittäisi tutkittavien elämää. (Ks. esim. Vakimo 2010.)

Suurin eettinen ongelma aineiston analyysissä oli se, olinko varmasti ymmärtänyt, mitä haastatellut halusivat sanoa. Oma tietotaustaani rullalautakulttuurista hyödyntämällä pyrin tulkitsemaan aineistoa niin, että asiat tulisivat esille oikeassa valossa. Esimerkiksi hassut vaatteet tulkitsin tahalliseksi karnevalisoinniksi ja muista nuorisoryhmistä itsensä erottamiseksi enkä esimerkiksi nuorisomuodin väärin tulkinnaksi. Haastatteluja sovittaessa tarjosin kaikille haastateltaville mahdollisuutta tarkastaa aineisto ennen kuin julkaisen dokumentin. Yhden haastateltavan kanssa asiasta keskusteltiin, muut eivät olleet kiinnostuneet mahdollisuudesta, minkä tulkitsin luottamukseksi minua kohtaan. Kukaan haastateltavista ei lopulta halunnut tarkistaa materiaalia, mitä pidän merkinä yhteisen ymmärryksen löytämisestä haastattelutilanteessa. Dokumentissa haastatellut

esiintyvät oikeilla nimillään, ja vaikka tekstimuodossa julkaistu tutkimus tulee eri tavalla yleisön saataville, jätin nimet myös tutkimukseeni.

Koska olin ensisijaisesti tekemässä dokumenttielokuvaa, oli tärkeää saada osa haastattelupätkistä ytimekkäästi ja sujuvasti ilmaistuna. Tästä syystä pyysin haastateltavia sanomaan joitain juuri kertomiensa asioita uudelleen tiiviimmässä muodossa. Nämä olivat tilanteita, joissa haastateltava esimerkiksi piti miettimistaukoja tai muotoili sanottavaansa yhä uudelleen: olivathan haastattelut heille menneen muisteluhetkiä, jolloin he työstivät kommentteja samalla kun kuvasin heitä videokameralla. Kaikki asiat tulivat kuitenkin ensiksi ilmi heidän sanominansa. Dokumentin työryhmään kuuluivat minun lisäksi dramaturgi ja ohjaava opettaja. Työyhteisö oli siis suppea, ja hekin olivat litteroimieni haastattelujen ja litteroinnin pohjalta valitsimieni videoklippien luoman kuvan varassa. Dokumentin leikkaaminen on pääpiirteittäin valitsemista ja karsimista: siis hyvinkin subjektiivista aineiston representoimista. Saadakseni elokuvan yleisöystävälliseen keston ja muotoon jouduimme tekemään paljon valintoja ja joskus karsimaan haastattelupätkiä suuresti. Näissä valinnoissa dramaturgin mukana oleminen oli ehdottoman tärkeää: itse olin liian lähellä aineistoa ja tutkittavaa aihetta. Dramaturgi pyrki pitämään huolen siitä, että itse elokuvaan jäisi oleellinen aineisto ja syntyvä esitys olisi mahdollisimman totuudenmukainen suhteessa koko aineistoon.

Oma roolini suhteessa tutkimuskohteeseen on monitahoinen. Tutkijana pyrin objektiivisuuteen ja viittaamaan vain aineistoon, mutta kuuluin itsekin 1990-luvulla Joensuussa skeitaneeseen kaveriporukkaan ja pidän itseäni kompetenttina tietolähteenä tutkimukselle. Koska tunsin kyseisen kulttuurin ja siihen liittyvien sosiaalisten tilanteiden käyttäytymissäännöt, oli havainnointini toiminnan taso *täydellinen osallituja*. (Vasenkari 1996, 14.) Tämä on vaikuttanut haastattelutilanteissa tekemiini kysymyksiin ja aihe-alueisiin, joita painotin. Toisaalta uskon sen antaneen hyvän lähtökohdan tutkimukselle ja ajattelen näin päässeeni haastatteluissa lähemmäksi tutkimuksen kannalta kiinnostavia piirteitä ja yksityiskohtia. Koska olen osa ryhmää ja haastateltaville olin tuttu henkilö, ovat he voineet sanoa asioita, joita ovat arvelleet minun ystävänä, toisena skeittarina tai kaveriporukan jäsenenä haluavan kuulla. Toisaalta keskeiset suhteemme ovat varmasti helpottaneet keskustelua ja haastateltavat

ovat voineet kertoa asioita, joita he eivät ulkopuoliselle ehkä uskaltaisi sanoa. Pertti Alasuutari (1994, 131–132) vertailee yksilö- ja ryhmähaastatteluja, ja hänen mukaansa ryhmän kulttuuri on mukana ryhmähaastatteluissa, niin että haastateltavat saattavat käyttää ”sisäpiirin” termejä ja jargonia. Yksilöhaastattelussa taas haastateltava voi kertoa omasta ryhmästään ja kertoa kulttuuristaan. Oma osallisuuteni haastateltavien skeittareiden ryhmässä on sekoittanut haastattelutilanteen keskeisiä suhteita ja luonut kaksijakoisen tilanteen. Toisaalta olin ”yksi jatkista” ja tunsin rullalautailun termit ja kulttuurin käytännöt ja toisaalta olin tutkija, joka kyseli ”yksinkertaisia” ja perustavanlaatuisia kysymyksiä lajista ja sen ominaisuuksista. Tasapainoilin näiden kahden roolin välillä, jotta saisin tarpeeksi rullalautailun perusteita selittävää tietoa, mutta myös yksityiskohtaista tietoa haastateltavien tuntemuksista ja kulttuurin erityispiirteistä. On myös huomattava, että tutkin mennyttä aikakautta eikä ilmiötä, joka tapahtuu kyseisellä hetkellä. Haastateltavat muistelivat omaa nuoruuttaan, jolloin tietynlainen menneen romantisoiminen ja nostalgia värittää vastauksia. Elokuva ja tämä tutkimus ovat siis haastatellun porukan ja minun yhteinen tulkinta siitä, millainen tuo kulttuuri oli ja mikä siinä oli meille tärkeää.

4 Skeittaaja 1990-luvun Joensuussa

4.1 Aloittaminen: miksi ja miten?

Ensikosketuksen rullalautailuun haastateltavat kertoivat saaneensa eri syistä. Joku oli nähnyt naapurin pojan skeittaavan, jonkun kotona lojui isoveljen vanha käyttämätön rullalauta, toisella innostus oli tullut pääkaupunkiseudulla asuvan sukulaisen kautta. Yhteinen piirre oli, että haastateltavat vertasivat rullalautailua perinteisiin joukkuelajeihin. Moni oli harrastanut jääkiekkoa tai ainakin kokeillut sitä ja lopettanut harrastuksen löytäessään rullalautailun. Se että haastateltavat asettivat rullalautailun vastakkain juuri jääkiekon kanssa, kieli asenteista ja ennakoasetelmista, joita jääkiekkoon harrastusmuotona liitetään. Skeittaukseen kuuluivat vapauden tunne ja ”oma itsensä herrana oleminen”, kun taas jääkiekko on laji, jossa ”valmentaja huutaa

korvan vieressä” ja kuri on tiukkaa. Teinivuosien identiteetin rakennuksen aikana nuoret erkanivat vanhemmistaan valitsemalla skeittaamisen ja tekivät näin pesäeroa vanhempien odotuksien ja arvojen suuntaan. Skeittaaminen oli teinikapinaa!

Mikko: ”Moni kai aloitti teininä. Voi tuntea olevansa itsensä herra. Kukaan ei sano mitä pitäis tehdä. Kai se oli vapaus, joka siinä viehätti.”

Toni: ”Isä oli valmentaja ja treeneistä ei luistettu ja samaan aikaan alko sit tukkakin kasvaa. Viimeset treenit oli kun tulit vaihtoon sen takia, että kun tukka oli silmillä ja en nähny pelata, niin joukkueen johtaja sano: ”Huomenna parturiin tai lopetat pelaamisen.” Heitin mailan takaseinään, kävelin koppiin ja sanoin isälle, että tää harrastus jäi miulta tähän. NHL:lään piti pojan mennä, mutta menikin Anninkulmalle skeittaamaan.”

Haastateltavat vertaavat rullalautailun aloittamista haastavaksi tutkimustyöksi, koska tietoa lajista ei ollut tuolloin saatavilla. Yhdysvalloissakin rullalautailua käsittelevät lehdet kuten *Trasher* ja *Transworld Skateboarding* yleistyivät lehtikioskien tarjonnassa vasta 1990-luvulla (Davis 1999, 96). Joensuun lehtihyllyille rullalautailu-lehdet alkoivat tulla 1990-luvun puolivälin jälkeen.

Rullalautafirmojen tuottamia skeittivideoita tehtiin Yhdysvalloissa jo 1980-luvulla, mutta niitäkin vain muutamia vuodessa. Tärkeimpinä teoksina voidaan mainita 1980-luvun loppupuolella ilmestyneet *Santa Cruzin ”Wheels of Fire”* (1987) ja *”Streets on Fire”* (1989), sekä *H-Streetin ”Hocus Pokkus”* (1989). 1990-luvulla videokameroiden halventuessa myös skeittivideoita tuotettiin huomattavasti enemmän, usein laadusta tinkimällä (Davis 1999, 96–97).

Ammattilaisskeittari Tony Hawkin (2000) mukaan skeittauksen suosio Yhdysvalloissa on vaihdellut rankasti yleensä noin kymmenen vuoden sykleissä. Tämä on aiheuttanut sen, että sitä on käytetty säännöllisesti valtavirtaelokuvissa. Elokuvaan on saatettu sisällyttää vauhdikas skeittikohtaus tai koko juoni on voitu rakentaa skeittauksen ympärille. (Davis 1999, 100.) Skeittauksen vilahtaminen suositussa elokuvassa on myös aiheuttanut maailmanlaajuisia buumeja. Suomessakin esitettyjä, rullalautailua sisältäviä elokuvia olivat muunmuassa *Paluu tulevaisuuteen* (1985), *Thrashin' -roskajoukko* (1989) ja *Poliisiopisto 4. -korttelipoliisit* (1987). (Davis 1999, 101.)

Ville: ”Tais olla vuotta kaheskyt kaheksan Kontiolahdella, eli parikyt kilsaa Joensuusta. Tais olla eka buumi silloin. Turbokakkoset hankittiin marketista ja ruvettiin ollieta harjoittelemaan. Oisko se ollu sitä aikaa kun tuli se leffa Trashin' tai Poliisiopisto 3. Siitä tais lähte se buumi silloin.”

Toni: ”Sillon oli tiedonhankinta vaikeaa, kun ei itenny mistä sitä sais, kun taas nykyään on Internet ja Youtube ja melkein Siwastakin saa uusimmat leffat. Kun ei telkkaristakaan tullut mitään. Ja sit kun tuli joku ”Poliisiopisto 4. - Korttelipoliisit”, jossa on skeittausta kaks minuuttii kolkyt sekunttii, niin oot hinkannut sen kohdan sata kertaa ja osaat kaikki kohat ulkoo!”

Ville: ”Siitähän se sitten lähti. Saatin käsiin jotain kaverinkaverinkaverin skeittileffoja. Santa Cruz ”Streets on Fire” ja Hocus Pokkus tuli silloin kanssa. Aamulla katottiin leffoja, sitten käytiin 8 tuntia skeittaamassa ja loppu ilta katottiin sitten leffoja... ...Sit meidän porukoiden kanssa käytiin Lontoossa ja siellä pyörittiin veljen kanssa pari viikkoo ja skeitattiin. Sieltä oppi jotain temppeja, mitä ei vielä Suomessa tietty. Olihan se aika erillaista silloin. Se oli sellasta löytämistä. Tiettyjä temppeja kun ei ollut vielä olemassa. Nykyäänkö kun klikkaa jotain Youtubea ja kattoo miten ne temput tehään. Siitä sai ihan hullut kiksit, kun oppi jonku uuden tempun kun ei tienny, että onko kukaan ees tehnyt sitä!”

The Spot Boardshop

Helpotusta joensuulaisten skeittareiden ahdinkoon toi 1990-luvun alussa auennut The Spot Boardshop -niminen rullalautaliike. Aikaisemmin Joensuussa oli ollut rullalautaliike nimeltä Skate Jail, mutta kokemuksia tästä oli vain haastatelluista vanhimmalla. Hieman nuorempien aloittaessa skeittaamisen Skate Jail oli jo siirtynyt lähinnä jääkiekkokorttien myymiseen. The Spot -liikettä edelsi Sk8 Import -liike, josta The Spotin omistaja Jarmo Kuosmanen jalosti liikkeensä. Ennen The Spotia Joensuussa oli siis ollut jo kaksi alan liikettä, mutta haastateltavien skeittauksen aloituksen ajankohdan takia merkitystä tuntui olleen vain The Spot -liikkeellä.

Vaikkakin The Spot oli julkisesti avoin kaikille asiakkaille, haastatelluista voi tulkita, että se oli kuitenkin skeittareiden ”omaa maaperää”. Liikkeen hieman hankalasti

havaittava sijainti ja muiden kuin skeittareiden vähäinen kiinnostus rullalautailutuotteisiin takasivat, että skeittarit saivat viettää aikaa liikkeessä rauhassa. Haastateltavat puhuivatkin The Spotista ikään kuin se olisi ollut nuorisotalo.

Samuli: ”Mie oli keskustan ylä-asteella ja uskomattoman monet tunnit tuli lintsattua ja istuttua Spotissa. Se oli olohuone, kahvila ja vaikka mitä.”

Ville: ”Spotissa hengailtiin ja siellä oli sohvut ja siellä kateltiin uusia skedefilmejä. Joskus saatto jotain ostaakin. Sinne kun meni niin siellä oli aina joku tuttu.”

Kaiken keskellä toimintaa pyöritti ja tarkkaili omistaja Jarmo Kuosmanen, entinen skeittari itsekin.

Jarmo Kuosmanen: ”Sinnehän ne tuli istuksimaan kesken koulupäivän ja joskus ihan aamullakin... Kymmeneltäköhän se tuli aukastua puoti. Koulupäivän jälkeen ne tuli, löi reput lattialle ja hyppäs sohvalle kuka vielä mahtu. Välillä se kyllä haittas kaupankäyntiä ihan oikeestikin, mutta kyllä se siihen kuulu. Kyllä mie huomasiin heti alusta, että näin sen kuuluu toimia. Että siitä tulee sellanen paikka jossa hengailaan ja jutellaan ja kuunnellaan miun pään aukomista.”

Suhde Kuosmasen ja skeittariporukan välillä on ollut paljon syvempi kuin vain kauppias–asiakassuhde. Oli yllättävää huomata, kuinka lämpimästi haastateltavat muistelevat tätä paikallista rullalautakauppiasta. Rullalautailun henkeen kuuluu, että harrastajien lisäksi myös alan liikkeet ovat fanaattisia lajin suhteen (Stutt 2009, 32).

Marko: ”Jamo oli jonkinäköinen isä-hahmo. Elämäkokemusta ja firman pyörittäjä. Myi meille pojille skeittejä ja anto hyvät alennukset.”

Jukka: ”Jamo oli rento tyyppi, se oli kannustava, kävi itekin kattomassa esimerkiksi Marjalassa... pyörimässä ja kattomassa, miltä Joensuun skedeskene näytti. Ja tarjos esimerkiksi mahdollisuutta lähteä skeden SM-kisoihin, kattomaan mitä se kisaaminen on.”

Jussi: ”Tärkeintä siinä oli se, että se (Jamo -JT) sai mut lähtemään niihin kisoihin ja se vei mut ja Jukan sinne sm:iin omalla autolla ja makso osallistumisen ja kyydit.”

Stutt jakaa rullalautailumaailman sponsoroinnin karkeasti kolmeen eri tasoon: Ammattilaiset (”pros” lyhenne englannin sanasta professionals) saavat palkkaa ja provisiota heidän nimellään varustettujen tuotteiden myynnistä. Heillä on siis nimikomalli/mallisto edustamallaan brändillä. Amatööri-tason (”Ams” lyhenne englannin amateur-sanasta) sponsoroidut saavat skeittaamiseen tarvittavat tuotteet ja palkkiota rullalautailusta. Skeittiliikkeiden sponsorimat ”teamilaiset” (”shop rider”) saavat tuotteita liikkeestä ilmaiseksi, aina kylläkin tilanteesta riippuen. (Stutt 2009, 31–32.)

Myös The Spotilla oli sponsoroitu ”team”, joka oli joukko paikallisia lumi- ja rullalautailijoita. Vaikka marginaaliurheilulajin erikoisliikkeen pitäminen pienessä kaupungissa ei ollut taloudellisesti vakaata tai tuottavaa, muistavat haastatellut saaneensa alennuksia ja joskus jopa ilmaisiakin tuotteita.

Samuli: ”Kyllähän sitä tulee aina vaan mietittyä hyvällä, että ihmeen pitkä pinna sillä on ollu. Istuttiin siellä päivät ilman syytä ja juotiin kahvia. Sit kamapolitiikassa löyty myös luottoa. Makso sitten kun sitä rahaa vähä löyty. Kyllähän se sitten lahjottelikin tavaraa.”

Jarmo Kuosmanen: ”Se ei ollut kaupallisesti kovinkaan taloudellista, mutta ei se ollutkaan miulla mielessä. Se oli mukavaa. Oisin mie voinut olla toimistotöissä piirtämässä elementtejä. Tosta sai kuitenkin leivän henkesä pitimiks.”

4.3 Joensuulainen rullalautailu elämäntapana ja kulttuurina

Lähes yhtä olennaisesti kuin itse rullalautailu kuuluivat skeittikulttuuriin vaatetustyyli, musiikki ja graafiset taiteet. Skeittarit ovat joutuneet oppimaan katsomaan asioita vaihtoehtoisesta näkökulmasta, ja syntynyt kulttuuri on osoittautunut erittäin vaikuttavaksi muissakin yhteyksissä. (Davis 1999, 63.) Koska skeittarit olivat joutuneet

aloittamaan ja opettelemaan skeittaamisen itse ilman urheiluseurojen tai vanhempien opastusta, ulottui sama omaehtoisuus muihinkin skeittauksen parissa toteutettuihin harrastusmuotoihin.

Samuli: ”Ylä-asteaikoina sit alko tulla kaikki muukin jutut, kun katottiin skeittileffoja sata kertaa ja ne biisit jäi siitä päähän. Kaikki kaverit fiilisteli sitä samaa musaa ja vaatetuskin tuli siitä. Se oli sellanen paketti. Iso kaveriporukka ja monet soitti ja ne jotka ei soittanut pyöri keikoilla kuitenkin apuna ja ne jotka ei skeitannu pyöri mukana myös (skeittipaikoilla – JT).”

Ville: ”Skeittaushan on niinku kulttuuri. Ei se oo urheilua missään tapauksessa, sehän on taidetta, siihen liittyy musiikki ja ihan kaikki, elämäntapa ja muu.”

4.3.1 Musiikki ja punk-ideologia

Kuten mainittu, tietoa skeittikulttuurista ei ollut helposti saatavilla, joten haastatellut kertoivat imeneensä vaikutteita kaikista mahdollisista lähteistä. Käsiin saadut videot katsottiin tarkasti ja niissä esiintyvien bändien musiikista otettiin selvää. Yksi haastateltavista mainitsee erään musiikkivideon sisältäneen lyhyen skeittikohtauksen kirvoittaneen kiinnostuksen bändiä ja itse asiassa laajempaa musiikkityyliä kohtaan.

Toni: ”Oiskohan ollu Dog Eat Dog -bändin ”No Fronts” -musavideossa muutama sekuntti skeittausta. Niin, et tää on sitä skeittimusiikkia varmasti, tätä täytyy ruveta kuuntelemaan ja ihan vitun hyväähän tää itseasiassa on! Sit kuultiin että Pennywise ja Dog Eat Dog on sitä skeittimusaa ja ruvettiin kuuntelemaan niitä.”

Marko: ”Erittäin paljon bändejä on tullut skeittileffoista, noista levyistä mitä tuolla nyt on, niin suurin osa on löytynyt skeittipätkistä.”

Punk-musiikki oli vielä 1980-luvun lopun amerikkalaisessa skeittikulttuurissa suosituinta musiikkia ja sitä käytettiin paljon myös rullalautailuelokuvissa. Skeittipätkään valituksi tulemisella saattoi olla suurikin merkitys bändin menestykselle.

Esimerkiksi punkbändi *Operation Ivy*n levymyynti kääntyivät hurjaan nousuun, kun sen musiikkia esitettiin lukuisissa Santa Cruzin H-Street -videoissa. (Davis 1999, 64.)

Ville: ”Kun niistä skedeleffoista sai innostuksen punkkiin, niin alko tulla Black Flagia ja Circle Jerksiä. Sit kun joku soitti koulussa Misfitsiä, niin huomasi että tätähän on kivempi soittaa ja helpompi tehdä biisejä, kun pari sointua riittää. Siitä lähti punkkihommat käyntiin. Kyllä siinä skeittauksessa ja punkissa on paljon yhteistä. Että olihan se sellanen vaihtoehtoinen homma. En tiää onko enää nykyään, mutta ennen oli vähä sellasta kapinahommaa. Kyllä siinä aikamoista syrjintää sai kokea.”

Alkukipinän jälkeen haastateltavat kertovat perustaneensa bändejä hyvinkin nopeasti. Kuten punkissa yleensäkin, tärkein asia haastateltaville ei ollut soittotaito vaan asenne. Skeittarit keräsivät myös yhtyeet kasaan samasta skeittariporukasta. Näin ainakin oli selvää, että muutkin yhtyeenjäsenet arvostivat samoja asioita ja ”me”-henki oli jo luotu.

Jussi: ”Se punkki tuli sieltä... se iski eri tavalla. Siinä oli, niinku skeittauksessakin, se oma kapina. Ja verrattuna vaikka CCR:ään (Creedence Clearwater Revival -JT), niin paljon yksinkertaisempaa aloittaa sitä soittamaan. Ei siinä hirmu kauan mennyt, kun rupes tapaamaan ihmisiä, että pitäskö ruveta soittamaan. Sillona oli jo Wasted (Joensuussa perustettu punk -bändi, jossa yksi haastateltavista, Ville laulaa -JT) ja sit rupes diggailemaan kaikista punkista ja mietti että voiskohan sitä itekin ruveta soittamaan... ..Ei niitä kavereita koulukiusatulla hirveesti ollut ja jostainhan se bändi piti saada kasaan.”

Punk-musiikin myötä myös ideologiat siirtyivät skeittariporukkaan. Yhteiskunnalliset kysymykset, eläinten oikeudet ja oman elämän vaihtoehtojen pohtiminen valmiiksi annettujen mallien sijaan olivat skeittareille tärkeitä.

Ville: ”Siitä se tuli niinku sellanen, että otti selvää, kun rupes lukemaan punkbändien sanotuksia. Rupes kiinnostumaan vaihtoehtoisista elämäntavoista ja yhteiskunnallisista asioista. Kun luki vaikka Bad Religionin sanotuksia. Sehän oli just sitä aikaa, kun piti päättää meneekö sivariin vai armeijaan. Porukat oli sitä mieltä, että ”pitäähän kaikkien mennä armeijaan ja puolustaa isän maata” ja ite oli, että ei todellakaan tarvitse. Ja siinä sitä oli jätetön sota käynnissä! Sit samaan aikaan tuli kasvissyönti messiin ja siitä asti ollut kasvis syöjä. Ja yrittänyt elää silleen, niinku itelle on parasta.”

Kaikki yhteytoiminnan 1990-luvulla aloittaneista haastateltavista ovat jatkaneet soittamista ja esiintyneet eri yhtyeissä ympäri Suomea. Poikkeuksetta yhtyeet kategorisoituvat punkin eri alatyyleihin. Aktiivisin näistä bändeistä on Wasted, joka on vuosien varrella tehnyt useita ulkomaankiertueitakin.

4.3.2 Vaatteet on mun aatteet

Kuten alakulttuureissa yleensä, myös skeittikulttuurissa pukeutumisella oli suuri merkitys. Yhdeksi skeittareiden tärkeimmistä pukeutumiselementeistä haastatellut mainitsivat skeittikengät. Skeittikengät ovat tasapohjaisia tennistossuja, joita rullalautafirmat valmistavat skeittaamiseen (varustettuna asianmukaisilla firman logoilla). Skeittikengät on suunniteltu kestävämpiä skeittausta tavallisia lenkkareita paremmin ja niihin on lisätty nilkkaa tukevoittavia sekä kantapäähän kohdistuvia iskuja vaimentavia toppauksia. (Stutt 2009, 14.) Tärkeämmäksi asiaksi haastatteluissa nousi kuitenkin kenkien saama uusi merkitys rullalautailijoiden keskuudessa.

Jussi: ”Vielä -95 skeittikengät oli vielä niin harvinaisia, että jos jollain näki sellaset, niin ties, että se on skeittari ja että edes jollain tasolla meillä on samanlainen ajatusmaailma.”

Bricolage-käsitteestä puhuminen skeittareiden kenkien yhteydessä on ehkä hieman kaukaa haettua; ovathan skeittikengät nimenomaisesti suunniteltu skeittaamiseen, mutta tietyistä kohdista kuluneiden kenkien käyttäminen oli asia, jolle skeittarit antoivat uuden merkityksen.

Toni: ”Sillon ennen kuin kaikki Seppälät sun muut rupes myymään skeittikenkiä, niin jos kaupungilla näki jonkun skeittikengissä, niin tuolle jätkälle mulla olis jotain sanottavaa. Sit jos oli kengät kulunu niistä tietyistä kohdista tai jopa nauhat katkennu, nin ties että on tekijä jätkäkyseessä (skeitatessa kengät kuluvat erityisesti etujalan pikkumarpaan kohdalta ja samalta puolelta myös kengännauhat katkeavat herkästi -JT). Vaikka mekin oltiin pikkujannuja, niin saatto jotkut ulkopaikkakuntalaiset tulla meiltäkin kysymään, että missä täällä kannattaa skeitata? Ihan vaan kenkien perusteella.

Yhdistävä tekijä. Ei kukaan toimi tänäpäivänä enään niin, kun joka toisella on samanlaiset kengät tai housut.”

Kysyttäessä skeittari-lookin tärkeimpiä elementtejä nousivat esille kenkien lisäksi isot hip-hop-tyyliset housut, erilaiset päähineet (lippikset, pipot) ja isot hupparit ja t-paidat. 1980-luvulla punk vaikutti pukeutumiseen amerikkalaisessa skeittikulttuurissa, mutta 1990-luvulla hip-hop-musiikin vaikutus nousi merkittäväksi (Davis, 1999, 63–64). Nämä tyylisuunnat joensuulaisetkin matkivat amerikkalaisista skeittivideoista, joista myös skeittareiden suosioon nousseet bändit ja musiikki tulivat. Hip-hop-muodista omittiin jo edellä mainitut ylisuuret vaatteet ja löysä sekä rento olemus. Punkista taas ammennettiin rähjäisyyttä, värjättyjä hiusmalleja ja karnevalisointia. Pukeutumistyyli saattoi olla hyvinkin kirjava sekoitus hip-hop- ja punk-tyylejä.

Samuli: ”No housujen piti bögittää. Välillä ne oli ihan hillittömän isoja. Sitä ennen oli sellanen flanellipaitakausi jotka oli hillittömän isoja myös. Mulla oli hupullinen flanellipaita ja isot micmacin housut. Ne oli siistit!”

Mikko: ”Vaikuttihan se (punk-musiikki - JT). Hiusvärit ja kaikki, niittirotsi löytyy vieläkin.”

Samuli: ”Bägi housut ja irokeesi päässä. Ne isot vaatteet tuli varmaan noista jenkileffoista. Irokeesejä kammattiin jossain vaiheessa ja varmaan haluttiin erottua valtavirrasta.”

Jukka: ”Skeittauksessa oli kuitenkin tärkeätä, että näyttää erilaiselta. Mitä rumempi vaate, tai mitä tyhmemmältä näyttät, niin sitä arvostetumpaa. Tyhmä paita, tai porkkanan värinen pipo, tai tyhmä printti paidassa, niin se oli skeittibrändeille vastalause.”

Davis (1999, 63) mainitsee skeittareiden olleen nuorisomuodin edelläkävijöitä koko olemassaolonsa ajan. Väitettä on miltei mahdoton todistaa, mutta sitä tukevat haastatteluissa ilmenneet samankaltaiset mielipiteet ja myös omakohtaiset muistoni siitä, kuinka 2000-luvulle tultaessa ennen niin harvinaisia skeittibrändejä alkoi saada useista eri liikkeistä Joensuussakin.

Jussi: ”Siihen 90-luvun alkuunhan tuli muutenkin sellanen hip hop ja Seppälässäkin myytiin hoppelihousuja. Skeittimuodin kautta se varmaan tuli pinnalle. Oli sellasia överi-isoja housuja joissa oli viiden litran taskut.”

Toni: ”Muistan kun ekaa kertaa näin Anttilan kuvastossa mainoksen ”skeittikengät”. No huh, mitä toimintaa! Skeittikengät nimellä! Noloa! Nyt se on jo ihan normaalia.”

Bricolage-käsitettä sivuavana esineen käyttöönottona ja merkityksen antamisena voitaisiin pitää myös erilaisten hattujen ja päähineiden käyttämistä. Haastatteluissa kävi ilmi, että skeittarit alkoivat käyttää ”kalastajahattuja” osana pukeutumistaan. Syitä tälle ei haastatteluissa esille noussut, mutta siitä huolimatta joensuulaiset skeittarit muistavat käyttäneensä näitä aktiivisesti. Televisioidussa vuoden 1997 rullalautailun SM-kilpailuissa voittaja Arto Saarella oli myös kalastajahattu (tutkijan televisiosta tallentama vhs-nauhoite). Näin kalastajahatusta tuli yksi ryhmää yhdistävä tekijä ja myös ryhmän ulkopuolelle näkyvä piirre, jota muut nuorisoryhmät eivät käyttäneet. Muutoinhan näitä hattuja käyttivät yleensä vanhemmat mieshenkilöt.

Toni: ”Junnuna sai turpaan tai sakin hivutusta, ihan vaan kun käytti isoja housuja. Sillona oli jatkuvaa huutelua varsinkin kalastajälätsästä. En muista mistä se kalastajälätsäjuttu olis tullu, mutta hyvältäähän ne näytti ja torilta niitä markkinoiden aikaan sai ostettua.”

Myös pipot olivat skeittareiden suosiossa. Pipon käyttäminen, niin ulkona kuin sisälläkin, oli ehkä suurin asia, mikä tuolloin ärsytti vanhempia ja koulujen opettajia. Vastalauseeksi heille skeittarit ottivatkin asiakseen pitää pipoa päässään niin paljon kuin mahdollista.

Toni: ”Voitais kysyä Karsikon koulun rehtorilta, että missä on pipon paikka? Sille tuli jo pakkomielle miun pipon käytöstä. Mulla on tallessa lehtileikekin, jonka se oli kirjottanut otsikolla: ”Missä on pipon paikka?” Valehtelematta istuin sen 15–20 kertaa kansliassa pipon takia.”

Rento ja resuinen vaatetus olivat keino erottautua suoritusyhteiskunnasta, kuten Lähteenmaan (1991) tutkimat helsinkiläisskeittaritkin asian näkivät, mutta luultavammin pukeutumisella myös haluttiin ärsyttää vanhempaa sukupolvea ja

kapinoida vanhempien auktoriteettia vastaan. Eräänlainen karnevalisointi oli myös yleistä ja muusta massasta erottautuminen tehtiin monesti ”näyttämällä tyhmältä”. Skeittarit käyttivät myös ”kirpparivaatteita”, joilla he halusivat erottautua markkinavoimien sanelemasta muodista.

Mikko: "Joku kaveri sai vanhemmilta rahaa, jos pukeutui siistimmin. Meillä ongelma oli lähinnä hiusvärit. Mulla oli värikartta."

Jukka: ”Vanhemmat oli juurikin sitä mieltä, että millon kasvatte noista lökähökösyistä pois? Että kyllä tuo skeittauskin on varmaan ohi menevää, että ei tuo oo oikeeta urheilua. Mutta niinpähän tuo on vieläkin, vaikka vanhoja ukkoja ollaankin.”

Jukka: ”Skeittauksessa oli kuitenkin tärkeitä, että näyttää erilaiselta. Mitä rumempi vaate, tai mitä tyhmemmältä näyttät, niin sitä arvostetumpaa. Että käytettiin kaikkee kirpparikamaa. Tyhmä paita, tai porkkanan värinen pipo, tai tyhmä printti paidassa, niin se oli sellanen vastalause myös niinku noille skeittibrändeille.”

4.3.3 Video- ja valokuvaus

Skeittilehdet ja -videot tekee erityisiksi se, että ne ovat alusta alkaen olleet skeittareiden itsensä tekemiä. Tekijät eivät oppineet taitojaan kouluissa vaan itse työtä tehdessään tai omalla vapaa-ajalla, ja tuloksena saattoi syntyä visuaalisesti hyvinkin innovatiivisia kokonaisuuksia. (Davis 1999, 93.)

Nähdäkseni valo- ja videokuvauksen suosio skeittareiden keskuudessa perustuu ainakin osittain siihen, että skeittitemppuja ei voida määrittää tietyillä mitattavilla tuloksilla, kuten korkeus tai nopeus. Niinpä skeittareiden on täytynyt löytää jokin muu keino välittää onnistuneen suorituksen tunnelma toisille skeittareille. Skeittausta voidaan käsitellä esittävänä taiteena ja tyyllittelynä, jonka tallentamiseen on elokuva-alalla jo pitkät perinteet.

Haastattelemilleni skeittareille oli tärkeää tallentaa temppuja myös itseään varten. Videotallenteesta oli helppo katsoa, mikä tempussa epäonnistui tai mikä onnistui. Skeittarit kertovat, että tyyli jolla, temppu suoritetaan, on vähintään yhtä tärkeä kuin tempun tekninen vaikeustaso. Kuvauksiaan skeittarit myös kertoivat editoineensa eheiksi kokonaisuuksiksi, joihin he liittivät musiikkia. Tällaisia valmiita elokuvia saatettiin esittää toisille skeittareille omissa pienissä ensi-illoissa.

Ville: ”Se oikeestaan lähti ihan samoin tein kun alotti skeittauksen. Meidän porukoilla oli videokamera. Oltiin nähty niitä Santa Cruzin leffoja ja pitihän meidänkin tehdä sellanen. Kontiolahdella oli sellanen videopaja ja käytiin siellä kurssi, niin saatiin käyttää niitä vehkeitä. Kuvattiin niin paljon, kun vaan pysty ja jos kukaan ei päässy kuvaamaan, niin meitsi vaan laitto kameran rampin hyllylle. Kahen vuoden ajan tehtiin kolme täyspitkää leffaa.”

Jukka: ”Skeittaus on tyyli, aluks tietty pukeutuminen, mutta tyyli millä teet tempun. Katottiin videolta, että miltä se näytti ja sit yritettiin uudelleen. Siitä skeittauksessa puhutaan ja arvostetaan.”

Videokamerat tulivat useimpien kuluttajien ulottuville 1990-luvulla, ja niiden myötä yleistyi myös harrastelijaskeittielokuvien tekeminen. Haastateltavat kertovatkin, kuinka useilla eri porukoilla oli omia tuotantojaan, joissa esiteltiin oman porukan kauden parhaat temput. Kiinnostus kuvaamiseen saattoi johtaa alan koulutukseen ja sitä kautta media-alan töihin. Haastatellut mainitsevakin media-alan olevan suosittu skeittareiden keskuudessa.

Jussi: ”Sithän siihen tuli myös videoeditointi luonnollisena jatkumona. Aluks niitä ruvettiin leikkaamaan kahdella videoilla. Ja tavallaan koko tuo medianomihomma tuli mulle skeittauksen myötä.”

Mikko: ”Monet saatto skeittauksen kautta huomata, että tää kuvaus on mukavaa. Ja sit harrastuksen ja elämäntavan kautta jos sain ammatin. Että sais samoissa porukoissa ja hommissa pyöriä. Sit hakee vaikka johonkin kouluun.”

4.3.4 Nuorisokapina

Skeittareiden kapinallinen häirikkö-imago johtuu useista syistä. Ensimmäkin skeittarit ovat monesti teini-ikäisiä miehiä, joiden monesti katsotaan häiriköivän, tekivät he mitä tahansa. Toisaalta skeittarit käyttävät kaupunkiympäristöä tarkoituksiin, joihin sitä ei ole suunniteltu. Tällöin luonnollinen reaktio yhteisöltä on paheksunta: ”Mitä en ymmärrä, on vääjäämättä pahasta”. (Davis 1999, 81.)

Helsingin kaupungin vuonna 2003 julkaisemassa ”Helsingin skeittiohjelma 2004–2008” -suunnitelmassa todetaan, että ”skeittaus on tällä hetkellä maailman nopeimmin kasvava harrastusmuoto ja että Suomessa on jopa yli 50.000 lajin harrastajaa” (Suomen rullalautaliitto ry. 2011) ja uusimmassa ohjelmassa ”2010–2014” määritellään skeittaus ”erinomaiseksi liikuntamuodoksi, sillä se kehittää tasapainoa ja kehonhallintaa”. Silti rullalautailijoilla on edelleen häiriköiden imago. Sanomalehti Tamperelaisessa 31.9.2009 julkaistun katukyselyn mukaan skeittarit olivat juoppojen ja kerjäläisten lisäksi yksi päällimmäisistä asioista, minkä kaupunkilaiset halusivat pois Tampereen Hämeenkadun katukuvasta (Mäkinen 2009).

Ottaen huomioon, että harrastajamäärät olivat 1990-luvulla huomattavasti nykyistä pienempiä eikä rullalautailuun tarkoitettuja alueita ollut skeittareiden käytössä, on skeittauksen täytynyt olla tuolloin vielä vähemmän hyväksyttyä. Haastatteluissa kävi ilmi, että skeittaaminen ”ei oikeastaan ollut sallittua missään”. Skeittauspaikat valittiin puhtaasti hyppimiseen soveltuvien ominaisuuksien mukaan, mutta haastateltavat kertoivat skeittaneensa myös esimerkiksi kauppojen sisällä, vaikka tiesivät sen olleen kiellettyä. On jälkeenpäin ajatellen huvittavaa, kuinka pieneen pahaan virkavalta ja yhteisön jäsenet ovat puuttuneet kaupungissa, jossa toinen yleinen ”harrastus” on ollut väkivaltainen rasismi. Rasistisia väkivaltarikoksia katsottiin pitkään läpi sormien (Hilden-Paajanen 2003, 120), mutta poikien skeittauskolisteluun nähtiin tarpeelliseksi puuttua.

Toni: "Tavallaan skeittauksen mukana tuli vastavirtaan kulkeminen. Aika nuorenanahan sitä sai jo olla vartiointifirmojen kanssa tekemisessä. Se jotenkin starttas kaiken. Jos ei tuntunut iteltä väärältä, niin sitä vastustettiin. Miks kauppaan ei saanut mennä skedellä, mutta rullaluistimilla sai mennä?"

Jukka: ”Ehkä ne pelkäs että jotain hajoaa, tai että me muuten vandalisoitas siellä. Vaikka se oli niin päin, että kun sillä skedellä pääs hölmöilemään, niin ei muuten tarvinnu hölmöillä. Ei tarvinnu hakee sitä jännitystä, kun skeittauksesta sai sen.”

Punkin vahva vaikutus amerikkalaiseen skeittikulttuuriin aiheutti myös sen, että osa skeittareista omaksui anarkistisen otteen elämään ja ongelmien etsimisestä tuli osittain tarkoituksellista (Davis 1999, 82). Haastatelluista ainakin osa oli sitä mieltä, että paheksuntaa herätettiin tarkoituksellakin: skeittauksella ei olisi ollut samaa merkitystä elämässä, jos se olisi ollut yleisesti hyväksyttyä.

Mikko: ”Aika paheksuvasti ihmiset kai katto. Alaikäinen, kiroileva, kolisteleva mies tupakka suussa. Keskisormi pystyssä kai menin. En ainakaan aatellut ittestäni niin kuin muut.”

Samuli: ”Varsinkin alkuajat oli sellasta nuoruuden kapinaa, ei sitä missään katottu hyvällä. Aika moni rullalautailija on vastavirtaan kulkijoita. Tai sanotaan että meidän sukupolvesta oli. Ne ei ollu millään tavalla sellasia urheilijatyyppisiä, vaan ne oli enemmänkin taiteellisia ihmisiä. Ja se oli hyvä keino ilmaista itseään. Mitenköhän sellanenkin hörhölauma keräänty yhteen?”

Jussi: ”Me otettiin Norssilta soittovuoro, mut se ei jakunu kovin kauaa, kun se musiikin opettaja ei tykänny meidän punk-musasta. Se sano: ”Kuulkaas pojat, sen lauluja laulatte, kenen leipää syötte.” Eli jos soitatte tuota räimettä, niin täällä ette harjoittele. Se oli perseestä kun se potki meidät pois, mutta toisaalta niitä omia soittimia ei ehkä olis tullut hankittua muuten. Tulipahan hankittua omat soittimet ja treenis. Se oli taas tätä skeittari, punkkari, hylkiö, yhteiskunnan pohjasakka... Niinku tämmöstä ajattelua semmosilta konservatiivisemmilta, vanhemmilta ihmisiltä.”

4.4 1990-luvun Joensuu ja skeittarit

4.4.1 Lama ja tee-se-itse-asette

1990-luvulla vallinnut Suomen talouslama koetteli myös Joensuuta ja joensuulaisten skeittareiden perheitä. Useat haastateltavat näkivät laman tuomassa kurjuudessa ja

niukkuudessa myös hyviä puolia näin jälkeinpäin muistellen. Kun mitään ei saanut liian helpolla, kehittyi oman ajattelun, kekseliäisyyden ja yritteliäisyyden taso.

Make: ”Isä jäi työttämöksi ja ei ollut rahaa ja se vaikutti meidän harrastuksiin. Sitä tuli varmaan se itsetekemisen meininki... ..Se oli sellanen extramomentti, jota ei varmaan tän päivän nuorilla ole.”

Samuli: ”Mie lasken skeittauksen isoksi boonukseksi, että siinä oppi rakentamaan. Kaikki tehtiin ite ja kaikki tarvikkeet hankittiin ite. Mullakaa ei ennen oikein pysynyt vasara kädessä.”

Kun Lähteenmaan tutkimat 1980-luvun lopun helsinkiläisskeittarit halusivat erottua materialistisesta juppitrendistä, oli kyseessä luultavammin nousukauden aiheuttama vastareaktio. Suomella meni hyvin ja ainakin osaltaan vallalla oleva trendi oli aikuisten edustama ”juppismi”. Elämäntapaskeittarit jopa inhosivat näitä juppeja ja halusivat näyttää sen resuisella pukeutumisellaan. (Lähteenmaa 1991, 132.) 1990-luvun alun lama-ajan joensuulaiset skeittarit taas elivät niukempia aikoja ja anti-materialistinen habitus juurtui heidän ajatusmaailmaansa osittain pakon sanelemana. Tämän ideologian skeittarit mainitsivat näkyvän heidän elämässään ja tekemisissään tänäkin päivänä. Mielenkiintoista on, että lama-aikana eletty nuoruus ei kirvoittanut vastareaktiona ”helpon rahan” tavoittelua ja varallisuuden pintapuolista esittelyä. Yksi esille nousseista syistä oli seuraavan skeittisukupolven tuleminen, johon tee-se-itse-mentaliteetti ei enää kuulunut läheskään niin vahvasti.

4.4.2 Harrastusvälineet ja -paikat

Yhdeksi suurimmista esteistä rullalautailun harrastamiselle haastateltavat mainitsivat rahan puutteen. Koska useimmat haastateltavista elivät vielä vanhemmilta saadun rahan varassa, laudan katkeaminen saattoi olla hankala paikka. Haastateltavat kertoivat myös, kuinka isät yrittivät joskus keksiä keinoja saada laudat kestävämpään tai korjata katkenneet.

Marko: ”...Mulla se vaikutti sillä tavalla, että lautoja ei ostettu, jos se meni poikki. Sitten olitiin ilman tai värkättiin jostain vanerinpalasta. Ei sitä tullut edes mieleen kysyä porukoilta. Kaiken näköstä viritelmää sitä oli sit. Sillon kun se ei ollut vielä sellasta välinemieninkiä. Vanerista jos teki dekin jossa ei ollut nosea ja talia (kts. sanasto -JT), niin sit harjoteltiin ollie sellasella laudalla. Ja sit jossain vaiheessa sai rahaa uuteen lautaan.”

Samuli: ”...Dekkejä meni vilkkaimpaan aikaan 10 dekkiä kesässä ja vanhemmat ei oikein ymmärtänyt sitä. Isä yritti jotain tehdä itekin ja ehdotti jotain rautakiskoja sinne alle, jotta ne kestäis pitempään.”

Kaikkien haastateltavien vanhemmat eivät myöskään arvostaneet rullalautailua samassa määrin kuin muita perinteisempiä urheilulajeja.

Toni: ”Ja sit rahan saanti sitä varten. Sillon kun vielä pelasin jääkiekkoa, niin jos sanoin, että tartteisin uuden mailan ja hanskat, niin ne ootti kultapaketissa kotona. Sit jos sanoin, että tartteisin uuden dekin tai laakerit, niin ei tarvinnu ikinä haaveilla, että ne sinne tulis. Skeittauksella ei tehty miljoonia rapakon takana. Tai ei ainakaan oletettu näin.”

Rullalautailu kuluttaa kenkiä, ja rahan puutteessa skeittarit kertoivat myös käyttäneensä kenkiä suutarilla. Lopputulos saattoi olla ruman näköinen, mutta käytännöllisyys ja tarve skeitata menivät tärkeysjärjestyksessä muodin edelle. Toisaalta tämä oli juuri skeittareiden työstämää tyyliä, josta tunnistettiin toiset skeittarit. Kun tavallisen ”massanuoren” voisi kuvitella haluavan kulkea uusissa hienoissa vaatteissa, oli skeittarille ominaista kulkea risoissa, paikatuisissa tossuissa. Kengät tulkittiin ”statementtina”: ”Skeittaus on tärkeämpää kuin mikään muu. Muut skeittarit ymmärtävät tämän, muiden ei kuulukaan.”

Jukka: ”Ollaan aina muisteltu ja naurettu sitä suutarimeininkiä, kun Joensuussa oli kaks suutaria, Piironen ja Lehikoinen. Vein Piiraiselle kengät ja joo-o, oon kuullu että Lehikoinen tekis parempaa. Sit suutaritkin rupes oppimaan skedekenkien paikkaamisesta. Sillä sai kuitenkin jatkoaikaa kengille, kun oli se kallista ostaa uusia kenkiä. Sit se oli aina jännitys, kun meni hakemaan niitä kenkiä, että millanen hirvitys sieltä tuli. Joskus tuli hyviäkin, mutta noin kaheksankymmentäprosenttisesti ne oli aika hirveitä!”

1990-luvulla rullalautojen malli muuttui radikaalisti, kun niistä tuli pienempiä ja ketterämpiä; laudat myös kapenivat ja samalla renkaat pienenivät (Stutt 2009, 23). Joensuussa kaikilla skeittareilla ei ollut varaa pysytellä kehityksen mukana, vaan tähänkin täytyi keksiä vaihtoehtoinen ratkaisu. Siksi skeittarit muun muassa kavensivat lautoja ja trukkeja itse sahaamalla ja sorvasivat renkaita pienemmiksi. Näin lauta vastasi uusien lautojen mallia ja joensuulaisetkin skeittarit pysyivät ainakin näennäisesti kehityksen mukana.

Marko: ”ja silloin kun kapeet dekit tuli muotiin, niin Sk8 Jailissa oli leveiden dekkien poistomyynti (dekki on rullalaudan puinen osa, ”lauta” - JT). Isän kanssa ostettiin sellanen ja pakasta vedetyn dekin sit vannesahalla sahasin kapeemmaksi. Trukkeja kanssa kavennettiin rautasahalla ja koulussa tehtiin sorviin sellanen asete, että saadaan sorvattua renkaita pienemmiksi.”

Samuli: ”Meillä oli vähän eriytynyt tilanne, kun asuttiin Utrassa, niin ei ees tiedetty että maailmalla vielä skeitataan. Sit jostain saatiin kuitenkin joku leffa käsiin ja huomattiin että laudat oli sellasia kapeita nykypäivänä. Sit ite sahattiin dekkejä kapeemmiks ja vanhoja Bulletin-renkaita sorvilla tuunattiin pienemmiks.”

1990-luvulla Joensuussa ei ollut kaupungin tarjoamaa skeittaamiseen tarkoitettua harrastuspaikkaa. Skeittarit rakensivat itse omat hyppyrit ja rampit: puutavaran he hankkivat yleensä rakennusmaiden roskalavoilta. Tämä ”pihistely” ja yhteiskunnan rajojen venyttäminen on varmasti antanut teini-ikäisille nuorille elämään kaivattua vaarallisuutta ja jännitystä, mutta tarkoituksellista ilkivaltaa en usko pihistelyn olleen. Tämä erottaa joensuulaiset skeittarit Cohenin (1955) tutkimista alakulttuuriryhmistä, joissa ilkivaltaa tehtiin ilkeiden tekemisen takia (ei materialistisia hyödykkeitä tavoittelevaa). Lähinnä skeittarit kertoivat ottaneensa yleensä hukkaan menevistä joutomateriaaleista sen minkä tarvitsivat.

Marko: ”Tavarat aina pöllittiin ja jossain vanereissa lukikin jotain ”jokipomaaleja”. Yleensä raksattiin aina yöllä. Kerran hakattiin asfalttiin reijät ja pystytettiin siihen reili. Joka kerta se oli kaadettu, kun tultiin ja joka kerta se pystytettiin.”

Vaikeammin saatavia tarvikkeita kuten vanereita ja rautatavaraa haastateltavat kertoivat myös ostaneensa. Rahat he keräsivät kollektiivisesti: ”jos haluat skeitata tätä laitetta, anna siihen pieni rahallinen panostus.” Kun kasassa oli tarpeeksi lankkuja ja vaneria, syntyi uusi laite nopeasti. Rakentamista ei koettu rasittavana, olihan kaikilla yhteinen, vahva motivaatio päästä skeittaamaan uutta ramppia. Hyppyrit rakennettiin jalkakäytävien varsille ja autojen kääntöpaikoille ympäri Joensuuta. Rauhassa ne eivät saaneet olla, vaan kaupungin työntekijät hävittivät rampeja tasaisin väliajoin. Tämä ei kuitenkaan tuntunut lannistavan skeittareita, koska aina uudelleen he rakensivat hyppyrit. Jälkikäteen osa haastateltavista näki tämän hyvänäkin asiana, koska uudelleen rakennetut laitteet olivat edeltäjiänsä kehittyneempiä tai muuten uudistuneita.

Toni: ”Sekin kun rakennettiin ”ditsiä” Ilomantsin tien varteen ja aina rakennustyömiehet kävi sen purkamassa pois ja joka kerta myö se rakennettiin uudelleen, siihen meni pari tuntia. Ainakin neljä viiva viis kertaan se piti rakentaa siihen ennen kuin ne anto sen olla siinä.”

Samuli: ”Alkuvaiheessa kaupunki keräs niitä katujen varsilta kun ei ollut mitään skeittiparkkia. Myö onneks löydettiin se varikko mihin ne niitä keräs ja käytiin hakemassa ne takas.”

Joensuulaisten rullalautailijoiden suurimmaksi rakennuskohteeksi muodostui Marjalan uusi kaupunginosa. Vuonna 1995 Marjalassa pidettiin asuntomessut, ja tätä varten sinne oli rakennettu isot asfalttikentät messualueiksi. Aivan kuin rullalautailua varten asfaltista oli muotoiltu erilaisia kaaria ja vesikouruja, jotka toimivat erinomaisina hyppyreinä. Haastateltavat alkoivat rakentaa asfalttikentille lisää laitteita tehden alueesta Joensuun parhaan skeittipaikan. Marjalassa joensuulaiset skeittarit kokoontuivat ensi kertaa suuriin yhteisiin talkoisiin ja laitteetkin olivat jo huomattavasti suurempia kuin aiemmin. Uusi yhteinen kokoontumispaikka ja yhteiset talkoot vaikuttivat olleen merkittäviä yhteishengen luojia. Skeittarit epäilivät, että hyppyreiden rakentamisesta Marjalan kentälle voisi tulla ongelmia virkavallan kanssa, joten he työskentelivät usein öisin. Tarvikkeet skeittarit jo tavanomaisesti keräsivät rakennustyömailta, katupenkkejä esimerkiksi yliopiston kampukselta ja vanereita mainostauluista.

Marko: ”Siellä monena kesänä rakenneltiin. Rakennustyömailta nyysittiin vanereita tai mainostauluista otettiin vanereita. Sellasta keräilymeininkiä. Iltasin ja öisin niitä raksattiin, joskus jopa kilpaa. Tyyliin, että yks porukka tekee boksia ja toinen ditsiä ja kumpi on nopeemmin valmiina.”

Kooltaan ja työltään suurin rakennuskohde oli iso vertti-ramppi. Joku oli tiennyt, että vanha ”vertin” runko oli käyttämättömänä kaupungin varikolla ja skeittareiden anomuksesta kaupunki kuljetti sen Marjalaan. Tähän skeittarit keräsivät keskuudessaan kolehtia, jolla hankkivat ramppiin tarvittavan puutavaran, lähinnä vaneria.

Kauan ramppi ei kuitenkaan saanut olla pystyssä, kun se joutui tuhopolton kohteeksi. Skeittarit tekivät asiasta rikosilmoituksen ja he löysivätkin paikalta kännykän, josta he uskoivat poliisitutkintojen käynnistyvän helposti. Syyllisten kiinni saamisesta ei haastateltavilla kuitenkaan ollut tietoa, eivätkä haastateltavat näin uskoneet käyneenkään.

Mikko: ”Marjalasta meiltä poltettiin ite rakentama vertti samalla viikolla kun saatiin valmiiksi. Paikalta löyty kännykkä, mutta tekijöitä ei saatu kiinni, tai siis onnistuvat kusetamaan että eivät olleet paikalla palohetkellä. Vitun nilkit, saatana. Olis pitänyt ite tutkia se kännykkä.”

Jukka: ”Kyllähän ne jotkut kuulapääät oli asialla. Eikä siitä koskaan ketään kiinni saatu. Eikä siitä hirveenä puhuttukaan. Jonkun tuttu oli töissä Karjalaisessa ja se teki jutun siitä, mutta eipä muuta.”

4.4.3 Rasismi ja erilaisuus

Vaikka kaikki haastatellut eivät kertoneet olleensa koulukiusattuja, oli suurimmalla osalla ollut ongelmia muiden nuorten kanssa. Skeittareiden pukeutuminen oli keino erottautua massasta, mutta myös helppo kohde koulukiusaajille valita uhrinsa.

Jussi: ”No siitähän tuli hirveet ongelmat. Me oltiin koulukiusattuja sen takia, kun oltiin lökäpöksyjä. Ei ne siellä päin Suomea ymmärtänyt. Niille hoppari oli sama kuin huumeiileri ja niin ne sano, kun ne anto turpaan meille. Ne saatto

repii meidän vaatteita, kun niitä ärsytti kun ne oli sellaset lökäpöksyt. Ne käytti maihareita talvella ja me skeittikenkiä vuoden ympäri ja ne saatto sylkee meidän kenkiin tunnin aikana. Ne vihas meidän lökäpöksyjä.”

Henkilökohtaisen väkivallan ja kiusaamisen lisäksi tihutöitä tehtiin skeittareiden rakentamia rampeja kohtaan. Luovuttamisen sijasta kiusaaminen tuntui kuitenkin vahvistaneen skeittareiden omaehtoista asennetta.

Jukka: ”Joo ei... ne katto pahasti meitä ne tyypit jotka pelas lätkää tai futista... ja hajotti meidän kamat. Juntit ajo autolla niitten yli... tai poltti ne.”

Ville: ”Sit siellä oli sellanen mopojengi, kun oltiin pienessä kylässä ja eihän ne ymmärtänyt sitä toimintaa. Sit ne jollain putken pätkillä hajotti niitä härveleitä ja huuteli ja tais ne yrittää polttaa sitä ramppiakin. Siitähän se kapinahenki lähti. Tää on tää oma juttu ja tätä tehään vaikka kuka sanos mitä vaan. Siitä se on lähteny sellanen asenne. Meitsi tekee tätä, sano kuka mitä vaan.”

Joensuun skinhead-buumi ajoittui samaan ajankohtaan, kun monet haastateltavista olivat yläasteella (Hilden-Paajanen 2003). Skinhead-kulttuurista tuli jonkinlainen villitys, ja Karsikon koulun rehtori joutui jossain vaiheessa kieltämään Suomen lipun käytön hihassa. Yleisesti ottaen skeittarit olivat poikkeavasti pukeutuvia nuoria ja skeittikulttuuriin kuului jo lähtökohtaisesti antirasistisuus (Lähteenmaa 1991). Haastatellut kertovat kokeneensa väkivaltaisia yhteenottoja skinheadien kanssa.

Toni: ”Muistan kun kävin Karsikon nuokalla ja olin lökäpöksypoikana siellä pilottiporukan keskellä. Turpasaunanahan siinä tuli ja yhen niistä jannuista isovelji oli Joensuun natsien joku presidentti. Kyllä silloin pelotti! Mie oon ongelmassa niitten pahimpien kanssa ja ikää on 12!”

Samuli: ”Joo, ehottomasti, hyvinkin vastanen. Kyllähän me oltiin se toinen ääripää. Ja haluttiin se tuoda esille ja näkyviin. Vastaleirissä se varmasti tiedettiin ja siitä saatiin joskus kärsiäkin. Se varmaan toi myös sitä vaatetuspuoltakin sitten. Haluttiin olla se vastapuoli.”

Jukka: ”Kyllä mä uskon että skeittarit oli hyvä kohde niille nahkapäille. Varmaan pukeutuminen oli se syy. Turpaan hoppareille... ...Yleensä piti karkuun lähteä, jos näki että porukkaa tulee kohti. Sinne jäi sit sessiot... Pyörät oli siinä hollilla, että pääs karkuun.”

Ysi haastatelluista skeittareista kertoi liittyneensä Antifa-järjestöön, mistä seurasi enemmänkin ongelmia.

Ville: ”Aika pahaks se meni jossain vaiheessa, kun ne rupes tunnistamaan meidän naamat, että ei siinä missään voinut olla rauhassa. Kerrankin mentiin uimaan Onttolaan, mikä on 10 kilsaa Joensuusta. Tullaan pois uimasta ja mennään autoon, niin yhtä äkkiä viereen ajaa natsiauto ja ne hyökkää ulos sieltä. Just kerettiin laittaa ovet lukkoon ja ne yrittää hakata ikkunat rikki ja kaataa autoa ja huutaa, että avatkaa ovet! Keskellä päivää jossain uimarannalla tollanen tilanne. Ne vaan etti meitä aktiivisempia tyyppejä. Meitsi oli silloin sivarissa tuolla nuorisotalolla ja ne kävi sielläkin ettimässä minua. Ne kysy meikäläisen osoitteen ja sit jouduin muuttamaan pois, kun ne kävi koputtelemassa ikkunoihin kotona. Se meni aika överiks jossain vaiheessa, että ei meitsi pystyny lähtemään minnekään ilman itsepuolustusvälineitä tai olemaan missään yksinään. Se oli jo vähä vittumaista tälleen lievästi sanottuna!.. ...Kävihän meitsi sairaalassakin monta kertaa kun tuli puukotushommia ja niin edelleen. Kädessä on 10 tikkiä. Tohon tuli puukko ja tohon tuli puukko. Aika raffia, on se jälkesä jättänyt. Silleen, että... Ei ainakaan periks anneta!”

Skinheadit vainosivat skeittareiden lisäksi muitakin vaihtoehtoisia nuoria, ja haastatellut skeittarit kertoivat, kuinka ”yhteinen vihollinen” skinheadit vahvistivat eri ryhmien yhteenkuuluvuutta ja pienemmistä alakulttuureista muodostui yhteinen ”vaihtoehtoisten tyyppien” joukko.

Ville: ”Joensuussa niinku monessa pikkupaikassa vaihtoehtoinen skene ei oo niin jakautunut. Niinku isommissa kaupungeissa on punkkiskene, räppiskene, hc-skene, niin Joensuussa se oli yks ja sama. Kaikki vaihtoehtoiset tyypit hengas yhdessä. Ne oli samaa porukkaa. Ja sitä vahvisti aika hyvin että oli ne natsit ja sitten vaihtoehtoinen porukka. Se tiivisti sitä. Se oli siisti homma se yhteenkuuluvuudentunne.”

4.5 Kohti valtavirtaa

Rullalautailun harrastajamäärät kasvoivat koko 1990-luvun ajan ja 2000-luvulle tultaessa rullalautailu oli erittäin suosittu nuorten ja nuorten aikuisten harrastus

(Helsingin skeittiohjelma 2010–2014). Oma elämäkerrassaan ammattiskeittaaja Tony Hawk (Hawk & Mortimer 2000) muistelee, kuinka skeittauksen suosio on vaihdellut vuoristoradan tapaan. Hänen aloittaessaan skeittaamisen olivat skeittarit koulun hylkiöitä, mutta skeittauksen nuorisomuotiin räjähtämisen myötä, heistäkin tuli suosittuja henkilöitä niin koulussa kuin kadulla, mutta ennen kaikkea myös tyttöjen keskuudessa. Hawkin mukaan 1970-luvun alusta skeittaus on aina kasvanut räjähdysten omaisesti ja vuosikymmenen loppuun tultaessa romahtanut alas. (Hawk & Mortimer 2000, 167.) Suomalaiset skeittibuunit ovat seurailleet amerikkalaisia skeittibuumeja aina muutaman vuoden jäljessä (Salmi 2010, 86–87; Lähteenmaa 1991, 111). Myös Joensuun kaupunki joutui ottamaan rullalautailijat huomioon, ja Joensuun ensimmäinen virallinen skeittipuisto pystytettiin vuonna 2000. Sen suunnitteluryhmään kuului myös osa haastatteleistani skeittareista. Yksi syy oli varmaan kyseisen porukan kokemus hyppyrien rakentamisesta ja ainakin yksi porukasta hallitsi Auto Cad -piirustusohjelman käytön, mutta uskon että asiaan vaikutti myös kyseisen sukupolven taustalla oleva omatoiminen aktiivisuus skeittipaikkojen rakentamiseen.

Marko: ”Niin kun oli vaihe, että rakennetaan ite ja pöllittiin tarvikkeet ja viedään ne jonnekin, niin yht’äkkiä tulikin vaihe että kaupunki myöntää rahaa ihan sikana. Järettömiä summia jotain satoja tuhansia valuuttaa-ö. Sitten ne tarttes jonkun suunnittelemaan ne parkit. Ihan ihmeissään siinä oli siitä rahan määrästä. Siten minuu pyydettiin lähikuntiin rakentamaan ja suunnittelemaan parkkeja. Yhteen kuntaan oli sovittu hommat ja, että paikalliset skeittarit tulee avuksi rakentamaan. Kun ne kuuli että minulle maksetaan siitä palkkaa, niin ne kieltäytyi auttamasta. Pystytin yksinään ditsin runkoa, kun ne skeittas vieressä. Pitelin hampailla toista profiiliä ja pystytin ja naulasin toista, eikä ne suostunu auttamaan... Älyvapaata toimintaa! Pöyristyttävää! Ehkä ne tulevaisuuden lamasta oppis jotain.”

Kaupungin rakentamien rullalautailualueiden käyttöönottoa voidaan pitää merkittävänä muutoksena skeittaamisessa. Kun ennen skeittaaminen oli ollut omaehtoista ja milteipä laitonta, oli sille nyt osoitettu paikka yhteiskunnassa. Se oli hyväksytty ilmeisesti suurelta osin harrastajamäärien kasvun aiheuttaman pakon edessä osaksi nuorten liikunnallista toimintaa. Osa haastatelluista skeittareista ei pitänyt tästä muutoksesta, vaikka skeittarit olivat keränneet nuorempana erinäisiä adresseja skeittialueiden puolesta. Uudet isot skeittialueet kaikki kuitenkin ottivat aktiiviseen käyttöön.

Samuli: ”Se haluttiinkin pitääkin sellasena aika pitkään (erillään virallisista tahoista -JT). Vasta myöhemmin kun tajuttiin, että me voitas saaha sellanen iso parkki, niin tuli nää kaupungin tyypit kuvioihin.”

Skeittaamisen yleisen hyväksynnän myötä skeittaajan imago kävi myös läpi muutoksia. Kysyttäessä eroavaisuuksia 1990-luvun ja tämän päivän skeittaamisen ja skeittareiden välillä oli haastateltavien yleinen mielipide, että skeittaus on nykyään paljon hyväksytympää eikä sen aloittaminen vaadi juuri työtä. Harrastajat olivat haastateltujen mielestä myös huomattavasti aiempaa heterogeenisempää porukkaa, jolloin yhteisöllisyys ja yhdistävät tekijät jäivät taka-alalle.

Jukka: ”On siitä tullut valtavirtaa, että vaikka salibandy-tyypit saattaa käydä skeittaamassa.”

Samuli: ”Nykyisin rullalautailu on ennemminkin sellanen yleinen laji, että sitä harrastaa kaikki. Siihen aikaan se oli että hylkiöt keräänty rullalautojen ääreen. Nyt alkaa olla jo niin monta sukupolveakin tuolla. On insinööriä ja armeijan kapiaisia, se alkaa olla niin sekavaa porukkaa.”

Jukka: ”Ainakin meidän skeittisukupolvi alotti silloin sen takia, että se oli erillaista. Ei sitä tehnyt kukaan muu.”

Jarmo Kuosmanen: ”...Siihen asti se oli kuitenkin sellanen iso, samanhekinen porukka. Sitten se jotenkin... tuli kaiken maailman ganstajutut ja lässytykset... Skeittaus ja kaikki pikkuhiljaa vaan rupes muuttumaan... jonkun sortin kattumuodiksi. Silloin siitä rupes se hohto vähenemään.”

Cohenin (1955) mukaan alakulttuurin pohjana ovat sen itse asettamat ympäröivän yhteiskunnan vastaiset normit ja tavoitteet. Kun skeittauksesta tuli yleisesti hyväksytty jokapojan harrastus, voidaan nähdä sen vastakulttuuristen piirteiden kadonneen samalla.

Samuli: ”Joo, kyllä se oli niin skeittarit oli se alin kasti ja nyt se on se ylin kasti. Ennen myö oltiin niitä luokan rillipäitä.”

Mikko: ”Hauskaahan se sinällään oli... eka skeittareita haukutaan ja pilkataan, niin yhtä-äkkiä se on hyväksyttyä ja muodikasta... Niin se vaan meni.”

Myös vanhempien asenteissa voidaan nähdä muutoksia. Haastateltavat kertoivat vanhempien suhtautumisen skeittaamiseen olleen epäilevää ja kammoksuva. Lajia ei pidetty ”järkevänä” vaan lähinnä lasten leikkimisenä tai hölmöilynä, jossa kuitenkin fyysisiä vammoja tuli suhteellisen herkästi. Muutosta kuvastaa hyvin Helsingin Sanomien verkkolehdestä 26.8.2010 julkaistu artikkeli tämän päivän skeitti-ististä, jotka jatkavat harrastustaan lasten saannin jälkeenkin ja vievät lapset mukanaan skeittaamaan. (Arbelius 2010.)

Jukka: ”Sillon kun ite alotti skeittauksen niin vanhemmat saatto nauraa, että menkääs niillä laudanpätkillä harrastamaan, niin nykyään isät käy poikiensa kanssa harrastamassa ja joillain saattaa olla isompiakin menestymisunelmia.”

Itse muistan, kuinka omat vanhempani kauhistelivat skeittauksen vaarallisuutta ja riskien turhuutta, joten pidin varsin erikoisena, kun keväällä 2011 näin Tikkurilan skeittipuistossa erään äidin lastensa kanssa. Lapsi kaatui rajusti rullalaudalla ja tämän seurauksena äiti miltei komensi lapsen ylös ja yrittämään uudelleen!

Suurten harrastajamäärien myötä myös markkinavoimat kiinnostuivat rullalautailusta (Davis 1999, 66). Tänä päivänä skeittauksen imagoon liitetään nuoruus, fyysinen notkeus ja vitalisuus, jotka ovat iän myötä katoavia piirteitä. Koska skeittaus on ”aurinkoisten kesäpäivien” laji, liitetään siihen myös erityinen huolettomuuden ja vapauden sivumerkitys. (Harinen 2010, 102–104.) Nämä piirteet liitettynä rullalautailun suoriin kytköksiin ”kadulle” (Tams 2008, 40) ovat asioita, jotka ovat varmasti auttaneet mielenkiintoisen ja katu-uskottavan nuorisotyölin syntymisessä. Tony Hawk’s Pro Skater -konsolipelisarjan suuri menestys (Quart 2003, 136) viimeistään poltti skeittibrändit nuorison verkkokalvoille. Myös haastateltavat itse tiedostivat markkinavoimien mukaan tuleminen. Kommentit ja tuntemukset eivät olleet kovinkaan tyytyväisiä. Skeittarit tiedostivat selkeästi elämäntapansa alakulttuurimaiset piirteet ja näkivät, kuinka nämä ominaisuudet hävisivät kaupallistumisen myötä.

Toni: "Ainahan kaikki menee pieleen kun raha astuu kuvioihin. Sillon kun joku alkaa tehdä rahaa jollain, niin kyllä asiat muuttuu."

Mikko: "Skeittauksen ympärille ollaan rakennettu hirvee markkinarako. Siinä on kaikki filmit ja tietokonepelit ja siinä on ammattilaiset, jotka on miltei puettu tiettyyn tyyliin, jotta ne vetoaa tiettyihin ihmisiin ja jokaiselle skeittarille varmasti löytyy sieltä joku oma persoona ja... Brändit tämän päivän skettauksessa on iso juttu. Koulussa täytyy olla tietynlaiset vaatteet, jotta olisit suosittu ja skedefirmat on mukana muodissa."

Hämmästyttä, vihaa ja turhautumista skeittareiden keskuudessa aiheutti vaatebrändien myyntikikka, jossa lähes mitä tahansa vaatekappaletta myytiin "skeittivaatteena". Mitään tekemistä skeittaamisen kanssa näillä firmoilla ei ollut. Skeittarit itse olivat näistä asioista hyvinkin tietoisia, olihan vasta muutama vuosi sitten "oikeita skeittibrändejä" miltei mahdoton hankkia Joensuusta. Ehkäpä suurinta ärsytystä aiheutti "skeitti-kenkien" ilmestyminen markettien hyllyille.

Toni: "Muistan kun ekaa kertaa näin Antilan kuvastossa mainoksen "skeittikengät". No huh, mitä toimintaa! Skeittikengät nimellä! Noloa! Nyt se on jo ihan normaalia."

Jussi: "mikä oli hassuu kun niistä tuli muotia ja sit niillä junteilla oli jotkut Bronxin housut, mikä pilas ihan kaiken! Vitun Brox tai muuta noita.. niinku Fubu. Ne pitäs kirota kaikki, koska ne tuhosi koko tuon jutun. Sen jälkeen ite vaihtokin vaateet, kun halus pitää sen underground jutun ja olla erillainen kuin muut. Ite vaihto pois ne lökäpöksyt, mutta eihän niitä apinoijia päässy karkuun. Aina ne jostain keksi ne jutut, rupes käyttämään avainketjuja, tai..."

Jukka: "Ylä-asteella sai ite turpaan kun oli isot housut ja sit viiden vuoden päästä niillä oli isommat housut kun itellä. Kyllä se oli aika koomista katottavaa, sit se olikin muodikasta. Sillon ei ite todellakaan enää vetänyt isoja housuja jalkaan. Piti ettii jotain muuta. Punkki ja rokki -meininki tarjos jotain vaihtoehtosta."

Myös "aidot" skeittibrändit tulivat massanuorison suosioon ja samoin kuin Yhdysvalloissa, skeittibrändien menestys valtaviirassa aiheutti hylkimisreaktion itse skeittareiden puolelta (Davis 1999, 66). Samanlaisia tunteita oli joensuulaisillakin skeittareilla, kun skeittibrändit alkoivat ilmestyä Joensuun katukuvaan.

Samuli: "Näki että skeittaus on menossa valtaviirajutuks, niin rupes muuttamaan pukeutumista. Näki kun tyypit piti skeittimerkkijien paitoja päällä,

niin vitutti, että mikä oikeus sulla on pitää tuota paitaa päällä! Sit ku huomas että niitä tulee vaan lisää, niin rupes muuttamaan vaattetusta.”

Skeittiliikkeen pitämisen kannalta katsottuna tällaisen buumin voisi ajatella tekevän hyvää myynnille, mutta näin yksiselitteinen asia ei ole. Kysynnän myötä myös tarjonta lisääntyy ja monesti suuret ketjut tulevat ja valtaavat markkinat. Skeittiliike ei ollut enää oleskelupaikka, josta haettiin tietoa tai tavattiin kavereita, vaan se oli puhdas kaupankäynnin paikka, ja kauppa käytiin siellä, missä hinnat olivat alhaisimmat. Myös Yhdysvalloissa tilanne on ilmeisesti ollut samankaltainen, ja esimerkiksi Stutt (2009, 32) kannustaa aloittelijoita tukemaan pieniä alan liikkeitä (core skate shop). Vaikka jotkut tuotteet maksavat pienissä liikkeissä hieman enemmän kuin ketjumyymälöissä, saa niistä ammattimaista opastusta ja henkilökohtaista huolenpitoa myyjältä. The Spot -liikkeen Jarmo Kuosmanen kommentoi 2000-luvun alun Joensuun tilannetta vastaavanlaisesti:

Jarmo Kuosmanen: ”Skede on Prismassa, skede on Anttilassa, skede on Dutchissa (rullalautaliike, joka avattiin Joensuussa 2000-luvun alussa -JT), josta ne ostaa jonkun halvan Mic Macin laudan ja tulee mulle laitattamaan gripin paikalleen. Ne tulee dekin kanssa kysymään 'voitko laittaa gripin paikalleen, kun ei ne tuolla osannut'. Mie laitoin sen sitten paikalleen tai kasasin koko kompletin, mutta ei sillä ollu sille porukalle mitään merkitystä--- Se miten sie hoidit asiat ja palvelit ei ollut mitään merkitystä tälle porukalle. Tää on se kynnyks, siinä tuli ihan selkee pykälä.”

Skeittikulttuurin muutoksen myötä osalta vanhemmista harrastajista into skeittausta kohtaa hieman hiipui. Yksi syy oli työelämän mukaan tuleminen arkeen ja osalla haastateltavista oli jo lapsia 2000-luvun alussa, mutta myös ilmapiirin ja lajin muutokset latistivat skeittaamistunnelmia.

Haastateltavat kommentoivat skeittiparkeilla vallitsevaa latteaa tunnelmaa ja tungosta, jonne ”vanha ukko ei enää tuntenut mahtuvansa mukaan”. Skeittariryhmästä oli tullut selkeästi aiempaa hajanaisempi, mikä oli väistämätöntä, kun harrastajamäärät olivat kasvaneet moninkertaiseksi. Sen sijaan että vierailevat skeittarit otettiin avosylin vastaan, ”ei skeittipaikoilla enää edes moikattu toisille.” Haastateltavien silmissä skeittaaminen oli ilmeisesti menettänyt sen kaikkein tärkeimmän: asenteen ja sielun.

Jukka: ”Sanokse Jason Jessey että: 'I love skateboarding so much that I want it to die.' Se kuvaa hyvin sitä meininkiä.”

5 Yhteenveto

Tutkimuksessani on selvästi noussut esiin, että haastattemalleni ryhmälle skeittaaminen oli enemmän kuin vain harrastus, se oli elämäntapa. Rullalautailukulttuuri on kokenut suuria muutoksia lajin suosion kasvun myötä. Tams toteaa oman tutkielmansa lopussa: ”Jos joskus lajin historiassa rullalautailija on pystytty kuvaamaan pukeutumisen, tyylin tai musiikkimaun mukaan, niin ei voi tämän tutkimuksen tulosten perusteella enää tehdä” (2008, 80). Erityisestä ala- ja vastakulttuurista on tullut yleinen nuorison liikuntamuoto, jonka harrastaja ei enää ole katukuvassa erottuva erikoisuus. Tämän päivän rullalautailijat ovat ryhmänä jopa varsin hajanainen (Tams 2008, 80).

Lähteenmaa (1991) tutki skeittareita vuosina 1989–1990, jolloin rullalautailu oli juuri tullut Suomeen ja sen harrastapiirit olivat pienet. Tams (2008) ja Harinen ym. (2006) tutkivat skeittareita 2000-luvulla, jolloin rullalautailu oli jo räjähtänyt nuorisomuodiksi ja virallisesti tunnustetuksi nuorison liikuntamuodoksi. Tutkimani kulttuuri sijoittuu näiden kahden aikakauden väliin ja on jäsenten itsensä määrittämä kuvaus ala- ja vastakulttuurista ja heidän tunnelmistaan, kun skeittaus tuli muoti-ilmiöksi.

1990-luvulla identiteetin kehittämissä vaiheissa elävälle teini-ikäiselle rullalautailu oli toimiva keino erottautua vanhempien määräysvallasta ja hakea omia rajojaan. Skeittarit näkivät suuren vaivan etsiessään tietoa rullalautailusta ja siihen liittyvästä kulttuurista. Välillä jopa huvittavatkin ratkaisut itse tehdyistä rullalautoista miesten vaateosaston suurimpien housujen hankkimiseen olivat kaukaisen itäsuomalaisen kaupungin kasvattien yritys jäljitellä amerikkalaisia esikuviaan. Tämän päivän tietoyhteiskunnassa tilanne on toisenlainen ja skeittarit ovat aktiivisia internetfoorumien ja -yhteisöjen käyttäjiä.

Koska tulostavoittelu ja liikunnallisuus eivät ole skeittauksen ydintä, on urheilu-termin käyttö harhaanjohtavaa. Sen sijaan tulisi ainakin 1990-luvun joensuulaista skeittausta käsitellä alakulttuurina (pukeutuminen ja tyyli) ja vastakulttuurina (ideologia ja asenteet).

Vaatetus

Vaatetus oli tärkeä osa skeittareiden habitusta. Vielä 1990-luvulla vain skeittareiden edustama skeittityyli oli keino erottautua massanuorisosta ja tunnistaa toiset skeittarit katukuvassa. Tyyli saattoi koostua lökättävistä ja rennoista vaatteista sekä punk-tyylin mukaisista aineksista, kuten irokeesikampauksesta ja nahkarotsista. Tyylistä tuli skeittariryhmän sisäinen salakieli (argot). Esimerkiksi skeittareiden keskuudessa paljon käytetyt ”kalastajahatut” saivat aikaan muiden nuorisoryhmien pilkantekoa. Vaatetustyyliin kuuluivat skeittibrändit, mutta vastapainoksi brändeille muodostui myös ”kirppari-pukeutuminen”. Kirpputoreilta etsittiin jotain uutta ja omaperäistä mutta myös haluttiin karnevalisoida pukeutumista. Skeittikengät saivat skeittareiden keskuudessa jopa niin suuren merkityksen, että voidaan puhua bricolage-käsitteen mukaisesta uuden merkityksen antamisesta.

Skeittikenkien käyttäminen näyttäisi olleen myös koko Suomen laajuista. Homologiaoletuksen mukaan ryhmä tunnistaa identiteettinsä ja sen käyttämät esineet ovat homologisia. (Ehrnrooth 1988, 178.) Haastateltavat kertovat, kuinka he tunnistivat Joensuuhun vierailemaan tulleet tuntemattomat skeittarit kenkien perusteella. 1990-luvun Suomessa skeitannutta nuorisoryhmää voitaisiin todennäköisesti myös tarkastella koko maan laajuisena alakulttuurina.

Musiikki, media ja taiteet

Amerikkalaisissa rullalautaelokuvissa esiintyneet yhtyeet olivat 1990-luvun joensuulaisille skeittareille uusia tuttavuuksia, koska niitä ei soitettu radiossa tai musiikkitelevisiossa: skeittareiden suosima musiikki oli epäkaupallista ja suurelle yleisölle tuntematonta. Punk-musiikin ideologiassa korostui sama omaehtoisuus kuin skeittaamisessa, minkä takia monet skeittarit omaksuivat punk-musiikin helposti. Yhtä helppoa oli myös perustaa ensimmäinen oma yhtye, kun genren vaatimukset eivät kohdistuneet taituruuteen vaan enemmänkin ”asenteeseen” ja ”hyvään meininkiin”. Kuten rullalautailussakin nähtiin tyyli tärkeämpänä kuin teknisyys. Kulttuurit myös sekoittuivat yhteen ja monet haastateltavista painottivat, että ”se oli kaikki sitä yhtä pakettia”.

1990-luvun joensuulaisille skeittareille erilaisten media-alan tekniikoiden käyttö oli myös poikkeuksellisen hyvin hallussa. Kaikki haastateltavat olivat video- tai still-kuvanneet skeittausta ainakin jonkin verran ja kaikki olivat esiintyneet skeittivideossa. Osa oli kiinnostunut media-alasta siinä määrin, että oli hakeutunut opiskelemaan alaa tai töihin alalle. Skeittarit olivat myös tehneet tuotoksiansa monesti täysin ilman rahoitusta, joten luovuus, yritteliäisyys ja kekseliäisyys olivat kehittyneet korkealle tasolle.

Ideologia

Joensuulainen skeittariporukka oli jopa poliittisen antirasistinen ja tämä aiheutti yhteenottoja skinheadien kanssa. Nämä tuntuivat vainoavan kaikkia poikkeavasti pukeutuvia tai ulkomaalaisiin suopeasti suhtautuvia. Nuoremmilla skeittareilla ongelmaksi muodostuivat skinhead-buumin myötä tulleet ”pikku-skinit”, joille pakolaisten sijaan tuntui suurin vihollinen olevan ”lököpöksy-hopparit”. Monet haastateltavat kertoivat erottumisesta johtuvan koulukiusaamiseen auttaneen arvostamaan erilaisuutta ja muovanneen omaa ajatusmaailmaa yhä moniarvoisempaan suuntaan.

Skeittareiden joukossa vallitsi myös ajatus ”oman tien kulkemisesta”, jolla tarkoitin sitä, että skeittarit eivät valinneet elämässään niitä yleisimmin hyväksytyjä ja turvallisempia vaihtoehtoja, vaan tekivät valintansa oman harkintansa kautta. Nämä ilmentyivät esimerkiksi ideologisessa kasvisruokavaliossa, siviilipalveluksen valitsemisessa ja joissain tapauksissa ”koulutus ja uraputki” -mallin hylkäämisessä. Nämä voidaan nähdä älyllisen käänneiskulttuurin piirteinä. Parhaiten skeittarit sopivat ehkäpä drop out -kulttuurin määritelmään.

Yhteisöllisyyttä haastateltavat painottivat paljon. Yksi haastateltavista kiteytti yhteisöllisyyden johtuneen ”vahvasta vastustajasta” eli skinheadeista: ”Oli ne skinit ja sitten se vaihtoehtoinen porukka.” Joensuussa yhteisöllisyys siis näytti ulottuvan käsittämään eri alakulttuurejakin. Skeittariryhmän sisäiseen yhteisöllisyyteen on vaikuttanut koulukiusaaminen. Yksi haastateltavista kertoi, että ”kun koulussa oli vaikea saada kavereita, niin oli mukavaa huomata, että Joensuun muissa kouluissa oli samanhenkisiä tyyppisiä (skeittareita -JT), jotka olivat samalla aaltopituudella.”

Yhteisöllisyys jatkui myös oman kaupungin rajojen ulkopuolelle: haastateltavat kertoivat, kuinka vieraspaikkakuntalaisille menttiin juttelemaan ja neuvomaan parhaat skeittipaikat ja vieraalla paikkakunnalla tuttavuuden tekeminen paikallisten skeittareiden kanssa oli helppoa.

Valtavirtaistuminen

Skeittauksen nuorisomuodiksi tuleminen haastateltavat kokivat huonona asiana. Vastakulttuuriset piirteet olivat tärkeä osa skeittaaajaryhmän identiteettiä, ja suosion myötä nämä piirteet hälvenivät ja ne korvattiin markkinoilla, sponsorisopimuksilla, kilpailuilla ja muilla massatapahtumilla. Kilpailut ovat alusta alkaen olleet vapaahenkisiä ja enemmänkin skeittareiden kokoontumisia kuin vakavamielisiä kilpailuja, mutta sponsori- ja palkintorahojen mukaan tuleminen on varmaankin vaikuttanut tämän päivän skeittarin motivaatioihin. Ammattilaisskeittarit ovat verrattavissa jääkiekon NHL-tähtiin, tai ehkäpä paremminkin musiikkimaailman rock-

tähtiin. Esimerkiksi ammattilaisskeittari Bam Margera esiintyy HIM- ja 69 Eyes -yhtyeiden musiikkivideoissa ja monet ammattilaisskeittarit kiertävät eri tilaisuuksissa jakamassa nimikirjoituksia. Suomestakin on noussut muutamia skeittauksen supertähtiä, suurimpana Arto Saari, jonka Transworld Skateboarding -lehti valitsi vuoden rullalautailijaksi vuonna 2001. Nykypäivän rocktähti-imago on hyvin kaukana 1990-luvun joensuulaisten rullalautailijoiden tunnelmista: he kokivat olevansa luokan ”rillipäitä ja hylkiöitä”. Tyttöjen kiinnostusta ei rullalaudan kanssa leikkimisellä voitettu.

Skeittarit eivät myöskään halunneet, että vanhemmilla tai viranomaisilla oli sananvaltaa heidän elämäntapaansa: virallisen skeittipuiston pystyttäminen oli konkreettinen siirtyminen kohti säänneltyä urheilulajia. Myös Harisen ym. (2006) tutkimuksessa nähdään virallisten skeittipaikkojen pystyttäminen sukupolvien välisten sopimusten luomisena. Tamsin tutkimuksessa käy ilmi, että 2000-luvulla vanhemmat suhtautuvat rullalautailuun myönteisesti (Tams 2008, 40), mikä on erilainen tilanne kuin 1990-luvulla, jolloin skeittaaminen nähtiin vaarallisena typeränä lasten leikkinä. Myös Suomen rullalautaliitto ry:n perustamista vuonna 2003 voidaan pitää merkinä lajin standardisoitumisesta ja ”virallistumisesta”.

6 Lopuksi

Jatkotutkimuksia mietittäessä olisi kiinnostava laajentaa tutkimusta koko Suomen kattavaksi ja näin saada kuvaus suomalaisen rullalautailukulttuurin historiasta. Lähteenmaan tutkimus helsinkiläisskeittareista antaa viitteitä 1980-luvun lopun skeittikulttuurista ja yhteneväisyyksiä etenkin Lähteenmaan tutkimuksen elämäntapaskeittareiden ja joensuulaisten skeittareiden kanssa on olemassa. Toinen kiinnostava jatkotutkimus aihe olisi kaupallisuus tämän päivän skeittikulttuurissa. Mitkä ovat nykypäivän skeittareiden motivaatiot ja tavoitteet? Kuinka alakulttuurit muodostuvat valtakulttuuriksi ja nuorisomuodeiksi?

Maaliskuussa 2011 valmistunut dokumenttielokuva ”Sk8 Or Die” on esitetty muutamassa näytöksessä, ja olen saanut palautetta Joensuun ulkopuolisilta skeittareilta. Samankaltaiset ilmiöt ovat heidän kertomansa mukaan toistuneet monissa Suomen pienissä kaupungeissa (esimerkiksi Iisalmi, Pieksämäki, Teuva). Uskon, että tutkimuksen tuloksista voidaan tehdä yleistys pienten suomalaisten kaupunkien skeittikulttuuriin 1990-luvulla, jolloin skeittaus oli juuri tullut Suomeen.

Tutkimuksessani kiteytyy erilaisuutta arvostava ala- ja vastakulttuuri, joka kehittyi omaehtoisesti ja vähillä resursseilla elämäntavaksi. Rullalautailun ponnahtaessa nuorisomuodiksi monet sen vastakulttuurisista piirteistä hävisivät ja vanhemmat harrastajat kokivat ”skeittauksen hengen kuolleen”. Kuitenkin rullalautailu jätti jälkensä sen harrastajiin ja kulttuurin sisällä kehittynyt ideologia muotoutui jopa elämänarvoiksi.

Lähteet

- Alasuutari, P. 1994. Laadullinen tutkimus. 2. uudistettu painos. Tampere: Vastapaino.
- Cohen, A. 1955. *Delinquent Boys, the Culture of the Gang*. Glencoe, Illinois: The Free Press.
- Davis, J. 1999. *Skateboard Roadmap*. Spain: Carlton.
- Ehnröth, J. 1988. Hevirock ja hevarit: myytit, tyyli, alakulttuurit. Joensuu: Joensuun yliopisto, Karjalan tutkimuslaitoksen julkaisuja nro 83.
- Hawk, T. & Mortmer, S. 2007. *Tony Hawk – ammatti: skeittaaja*. Suomentanut: Yasir Gaily. Helsinki: Like. (Alkuperäinen teos: *Occupation: Skateboarder*. Regan Books, 2000).
- Harinen, P. & Itkonen, H. & Rautopuro, J. 2006. *Asfalttiprinssit – tutkimus skeittareista*. Helsinki: Suomen Liikuntatieteellinen Seura.
- Harinen, P. 2010. Skeittaripoika se laudallansa... - liikunnan muuttuvat merkitykset ja maisemat. *Kasvatus & Aika* 4 (2) 2010, 99–108.
- Heiskanen, I. & Mitchell, R. 1985. *Lättähatuista punkkareihin*. Helsinki: Otava.
- Hilden-Paajanen, T. 2003. Tekoja, tapoja ja tunteita – rasistinen rikollisuus Joensuussa. Teoksessa Simola, R. & Heikkinen, K. (toim.) *Monenkirjava rasismi*. Joensuu: Joensuu University Press, 120–135.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 1979. *Teemahaastattelu*. Helsinki: Gaudeamus.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. *Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Gaudeamus ja Helsinki University Press.
- Jaakkola, M. 1994. Ulkomaalaisasenteet Suomessa ja Ruotsissa. Teoksessa Liebkind, M. (toim.) *Maahanmuuttajat: Kulttuurien kohtaaminen Suomessa*. Helsinki: Gaudeamus, 50–79.
- Lähteenmaa, J. 1991. Hip-hoppareita, lähiöläisiä, kultturelleja. Nuorisoryhmistä 80-luvun Helsingissä. Helsinki: Helsingin nuorisoasiainkeskus.
- Puuronen, V. 2003. Pihasaakeista alakulttuureihin. Teoksessa Aapola, S & Kaarninen, M. (toim.) *Nuoruuden vuosisata. Suomalaisen nuoruuden historia*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 373–396.
- Puuronen, V. 2006. *Nuorisotutkimus*. Tampere: Vastapaino.
- Roos, J.-P. 1989. Liikunta ja elämäntapa. Nautintoa vai itsekuria. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston nykykulttuurin tutkimusyksikön julkaisuja 14.
- Sabour, M. 2003. Toiseuden kohtaaminen – Afrikasta tulleiden maahanmuuttajien integroituminen suomalaiseen yhteiskuntaan. Teoksessa Simola, R. & Heikkinen, K. (toim.) *Monenkirjava rasismi*. Joensuu: Joensuu University Press, 87 – 120.
- Salmi, J. 2010. *Kun 50-luku tuli takaisin*. Helsinki: Opus Liberum.
- Suomen rullalautaliitto ry. 2011. Lajiesittely. <http://www.rullalauta.fi/lajiesittely/> 1.9.2011.
- Stutt, R. 2009. *Skateboarding: Landing the Basic Tricks*. London: A&C Black Publishers.

- Tams, T. 2008. Elämäntapana rullalautailu – tutkimus suomalaisista rullalautailijoista ja rullalautalukulttuurista. Joensuun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta Pro Gradu -tutkielma.
- Tanskanen, J. 2011. SK8 OR DIE (dokumenttielokuva). Joensuu: Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu. Viestinnän koulutusohjelma.
- Vakimo, S. 2010. Periaatteista eettiseen toimijuuteen – tutkimusetiikka kulttuurintutkimuksessa. Teoksessa Pöysä J., Järviluoma H. & Vakimo S. (toim.) Vaeltavat metodit. Joensuu: Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura, 79–113.
- Vasenkari, M. 1996. Osallistuvan havainnoinin menetelmä kulttuurin kenttätutkimuksessa. Teoksessa Vasenkari, Maria (toim.) Kulttuurin kenttätutkimuksen alkeet: osallistuva havainnointi. Turku: Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskus, 14.

Elokuvat ja videopelit:

- Tappajahai (Jaws) 1975. Steven Spielberg. Yhdysvallat: Zanuck/Brown productions, Universal Studios.
- Tähtien sota: episodi IV – Uusi toivo (Star Wars) 1977. George Lucas. Yhdysvallat: Lucasfilms, Twentieth Century Fox Film Corporation.
- Paluu tulevaisuuteen (Back to the Future), 1985. Robert Zemeckis. Yhdysvallat: Universal Studios.
- Thrashin – Roskajoukko (Thrashin’), 1986. David Winters. Yhdysvallat: Winters Hollywood Entertainment Holdings Corporation.
- Poliisiopisto 4. – korttelipoliisit (Police Academy IV: Citizens on Patrol), 1987. Jim Drake. Yhdysvallat: Warner Bros. Pictures.
- Wheels of Fire, 1987. Scott Dittrich. Yhdysvallat: Santa Cruz Skateboards.
- Streets on Fire, 1989. Scott Dittrich. Yhdysvallat: Santa Cruz Skateboards.
- Hocus Pocus, 1989. Yhdysvallat: H-Street Skateboards.
- Tony Hawk Pro Skater, 1999. Activision.

Tiedote SK8 OR DIE -dokumenttielokuvasta.

SK8 OR DIE -dokumenttielokuva

SK8 OR DIE –dokumenttielokuva kertoo Joensuussa 90-luvulla skeittauksen aloittaneesta kaveriporukasta ja selvittää, miksi he eivät puhu urheilusta tai harrastamisesta vaan elämäntavasta. Dokumentti tarkastelee myös sitä, kuinka rullalautailu on muuttunut ”lököpöksyjen ajan tuhlauksesta”, yhdeksi tämän päivän suurimmista trendeistä.

Urbaanin ympäristön aggressiivinen haltuunotto, lama-ajan kirvoittama tee-se-itse mentaliteetti, musiikki, visuaaliset taiteet ja erilaisuuden kunnioittaminen olivat asioita, jotka erottivat skeittarit massasta. Nämä yhdistettynä erottuvaan pukeutumiseen olivat asioita, jotka aiheuttivat ongelmia 90-luvun Joensuussa, jossa myös rasismi nosti päätään.

Skeittarit elivät ja hengittivät kulttuuria, jonka he itse loivat ilman yhdistyksiä tai taustakoneistoa. Kuinka nämä entiset ”hylkiöt” suhtautuvat skeittaamiseen tänä päivänä, kun se on räjähtänyt valtavirtaan ja on yksi nuorison trendikkäimmistä harrastuksista. Voiko tämän brändihelvetin keskeltä löytää vielä saman kipinän ja jopa syyn elämiseen?

Elokuva on joensuulaisen Janne Tanskanen ensimmäinen dokumenttielokuva. Tuotannosta vastaa Pohjois-Karjalan Ammattikorkeakoulu.

Haastatteluissa:

Mikko Vatanen
Samuli Kettunen
Ville Rönkkö
Toni Tarvainen
Jussi Rossi
Jukka Rossi
Jarmo Kuosmanen

Kesto/formaatti: 45min/16:9
Ohjaus & Käsikirjoitus: Janne Tanskanen

Janne Tanskanen
puh. 040-8323836
jannetapiomedia@gmail.com

Haastatteluteemat ja apukysymykset

1. MIKSI?

-Mikä sai sinut aloittamaan rullalautailun? Missä näit tai kuulit siitä ensimmäisen kerran?

2. RULLALAUTAILU ELÄMÄNTAPANA

-Mitä oheisaktiviteettejä rullalautailu toi tullessaan? (musiikki, vaatetus, muut taiteet)

-Onko rullalautailu harrastus?

-Onko rullalautailu urheilua?

-Kuinka rullalautailu erottui perinteisimmistä urheilulajeista? (esim. jääkiekko)

3. YHTEISKUNNAN SUHTAUTUMINEN RULLALAUTAILIJOIHIN

-Miten rullalautailijoihin suhtauduttiin 90-luvun Joensuussa? (vanhemmat, opettajat, muu nuoriso, muu yhteiskunta)

-Minkälaista kismaa teidän ja muun yhteisön/yhteiskunnan välillä oli? (esim. opettajat, vanhemmat)

4. 1990-LUVUN JOENSUU

-Kuinka lama vaikutti rullalautailuun ja nuoruuteesi?

-Kuinka rullalautailijat suhtautuivat rasismiin/erilaisuuteen? Voidaanko jotain asioita yleistää?

-Kuinka Joensuun 1990-luvun uus-natsi -aalto vaikutti rullalautailijoihin/sinuun?

5. IDENTITEETIN JA MINUUNDEN RAKENTUMINEN

-Onko rullalautailu vaikuttanut elämänvalintoihisi tai asenteisiisi? Miten?

6. VALTAVIRTAISTUMINEN

-Kuinka koet rullalautailun tänä päivänä?

-Mitkä asiat ovat muuttuneet 90-luvulta tultaessa nykypäivään, puhuttaessa rullalautailusta yleisellä tasolla?

-Mitä luulet rullalautailun merkitsevän tämän päivän rullalautailijoille?

SK8 OR DIE -dokumenttielokuva (DVD)

Kesto: 45 min.

Kuvasuhde: 16:9

Alkuperäinen formaatti: full HD (1920x1080), väri

Ohjaaja: Janne Tanskanen

Käsikirjoitus: Janne Tanskanen

Tuotanto: Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu